

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 44. (548.) SZÁM – 2014. NOVEMBER 14.

Voksvadászat
véghajrában | AKTUÁLIS

A Iohannis-csapda | NÉZŐPONT

Borbély László, Egyed Ákos,
Tomas Dabrowski | INTERJÚ

Liliom bemutató a Szigligeti Színházban

Körhinta-varázslat

Kolozsvári Állami Magyar Színház

November 14-én, péntek este 7 órakor

A.P. Csehov:

Ványa bácsi

stúdióelőadás a nagyszínpadon

Rendező: Andrei Șerban

November 15-én, szombat este 8 órakor

Georges Feydeau:

Vidéki jegyesek

nagytermi előadás

Rendező: Alexandru Dabija

12 +

November 19-én, szerda este 7 órakor

A.P. Csehov:

Ványa bácsi

stúdióelőadás a nagyszínpadon

Rendező: Andrei Șerban

November 20-án, csütörtök este 8 órakor

Nona Ciobanu:

Aki elzárja az éjszakát

stúdióteremben

Rendező: Nona Ciobanu

16 +

www.biletmaster.ro

tartalom

HETI MÉRLEG

4–6 A hét hírei
Szűcs László: A kibic
felelőssége

AKTUÁLIS

7–10 Cseke Péter Tamás:
Véghajrában a voksvadászat
Egyiket sem tudjuk nyugodt
szívvel támogatni – Borbély
László, az RMDSZ politikai
alelnöke

INTERJÚ

11–12 Tasnádi-Sáhy
Péter, Borsi Balázs:
Tündérek költözöben II.
– pusztuló ökoszisztéma
Püspökfürdőnél

PORTRÉ

13–15 Szilágyi Aladár:
A történetírásban a logika
sem elhanyagolható –
beszélgetés a 85 éves Egyed
Ákos történésszel

HÁTTÉR

16–17 Parászka Boróka:
Nagy-Britannia: az unión
kívül tágasabb?

NÉZŐPONT

18–19 Parászka Boróka:
A Iohannis-csapda

JELENSÉG

20–21 Kustán Magyar Attila:
Korzózás a régi Kolozsvárba

INTERJÚ

22–23 Tasnádi-Sáhy Péter:
Harminc város – harminc
koncert, szólóban. Tomas
Dabrowski trombitaművész

THALIA

24–25 Simon Judit: Váradi
kórhinta-varázs – Liliom-
bemutató a Szigligeti
Színházban

TÉKA

26 Parászka Boróka: Börtön-
tükör – Részegh Botond-
Dragomán György: Erőtánc

CÍMLAPPOTÓ: SZIGLIGETI SZÍNHÁZ

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 44. (548.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSÁK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KÖRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:

3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRAD

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ Pártot alapít Monica

Macovei. Az államfőválasztás első fordulójában 4,4 százalékos támogatottságú független jelölt Facebook-oldalán közölte, szimpatizánsai kérésének tesz eleget. „A választáson kiderült, kik vagyunk, és hányan vagyunk. Azt is láttuk, milyen gyorsan nő a létszámunk. Ma félmillióan vagyunk, egy év múlva kétszer ennyien lehetünk” – írta a híveiről a volt igazságügyi miniszter. Macovei támogatói között sok a fiatal és az értelmiségi, külföldön többen is rászavaztak.

■ **Hivatali visszaéléssel gyanúsítja a Korruptióellenes Ügyészség (DNA) Tánczos Barnát.** Az RMDSZ-es szenátor közölte, az ügyészek egy 2005-2006-os időszakot felölelő ügyben vizsgálódnak, amikor az Állami Birtokok Ügynekességét vezette. Hozzátette: nem volt alkalma a vádirat átnézésére. A DNA később tudatta, Tánczos Barnát és hivatali utódját, Daniel Drăgant hivatali visszaéléssel és csalással gyanúsítják. Az DNA szerint a hivatal vezetői törvénytelenül minősítettek visszaszolgáltatónak egyes, Bukarest határában fekvő telkeket, 16 millió lej kárt okozva a Băneasa Gyümölcsstermesztési Kísérleti Állomásnak.

■ **Közösen segíti az Igen, tessék! mozgalom és a Kolozsvári Magyar Diákszövetség a European Committee Human Right Hungarians Central Europe Alapítvány és Szócs Izabella jogi tanácsadó aláírásgyűjtését.** A többnyelvű kolozsvári helységnevtáblákért indított kezdeményezéshez a két szervezet közös, Petőfi Sándor (Avram Iancu) utca 21. szám alatti székházában lehet csatlakozni. A civil szervezet ötezer aláírással szeretné rávenni a városvezetőket a kétnyelvű feliratok elfogadására.

Átjárhatóbb szerb-román határ

Három határátkelőt adtak át a szerb-román határszakaszon, a Kunszölös (Lunga) – Nákófalva (Nakovo) közötti átkelőt Aleksandar Vucic szerb és Victor Ponta román kormányfő (fotó) nyitotta meg. A Bánság vajdasági részét Temes megyével összekötő határszakaszon átadták a forgalomnak a Fény (Foeni) – Módos (Jasa Tomic) és a Valkány (Valcani) – Egyházaskér (Vrbica) átkelőt is, így ötre nőtt a két térséget összekötő átkelők száma.

2004-ig mindhárom helyszínen működött úgynevezett kishatárátkelő, Románia európai uniós csatlakozásakor azonban ezeket bezárták.

A szerb kormányfő a határállomás megnyitásakor azt mondta: a három átkelő megnyitása egyszerűbbé teszi a kapcsolattartást a határ két oldalán élők között, ezzel a baráti, családi, de a szakmai kapcsolatok is erősödhetnek. Szerinte a határ mindkét oldalán élőknek hasznuk származik abból, hogy ez a három átkelő megnyílt.

Victor Ponta kiemelte: Románia támogatja Szerbia uniós csatlakozását, mert az EU mindaddig nem lesz teljes, amíg Szerbia és a régió többi országa is nem csatlakozik hozzá. Idézett egy román mondást is, miszerint Romániának két igaz barátja van: Szerbia

és a Fekete-tenger. Kiemelte, hogy szerb kollégájával már egy Belgrád–Temesvár autópálya tervéről is folynak az egyeztetések.

Az új átkelők megfelelnek a schengeni követelményeknek, és nem csak a két ország állampolgárai használhatják. A határátkelők 7 és 19 óra között tartanak nyitva, s csak 3,5 tonnánál könnyebb járművek kelhetnek át rajuk.

Javul az uniós pénzek lehívásának üteme

Októberben 43,5 százalékra nőtt a Románia által lehívott európai uniós pénzek aránya – közölte az európai pénzalapokat kezelő minisztérium. Románia jelenleg még a 2007-2013-es költségvetési ciklusban rendelkezésére bocsátott keretből hívhat le támogatást, ugyanis Brüsszel két évvel, 2015 végéig kitolta az összegek felhasználásának határidejét. A 2007 óta uniós tagország Románia nagyon lassú ütemben tudta lehívni az uniós pénzeket, 2012 májusában csak hét-nyolc százalék volt az úgynevezett abszorpció ráta. Októberben több mint 5 százalékkal nőtt ez az arány, így elérte a 43,58 százalékot. A közlekedési ágazati operatív programban sikerült növelni a pénzek felhasználását. Eugen Teodorovici miniszter becslése szerint az év végéig Romániá-

nak sikerül meghaladnia az 50 százalékos abszorpció rátát. Reményét fejezte ki, hogy a jövő év végéig, a határidő lejártáig, sikerül felhasználni a 2007-2013-as költségvetési ciklusban Románia rendelkezésére bocsátott uniós támogatás 80 százalékát.

Többségben a republikánusok

A Republikánus Párt megszerezte a többséget a szövetségi felsőházban, miután – saját korábbi pozícióinak megőrzése mellett – hétnél több, eddig demokrata kézen lévő szenátusi mandátumot megszerzett a „félidős” választásokon. A szövetségi törvényhozás mindkét kamarája a republikánusok ellenőrzése alá kerül 2015 januárjától, miután a konzervatív párt a képviselőházban tovább növelte fölényét.

A szenátus elhódítása a demokratáktól a legdrámaibb politikai fordulatot jelenti Washingtonban Barack Obama hivatalba lépése óta. A republikánusok minden eddiginél nagyobb engedményekre kényszeríthetik az elnököt, mozgástere kormányzása utolsó két évében jelentősen leszűkül.

A republikánusoknak legkevesebb 52 szenátoruk lesz a 100 tagú szövetségi felsőházban, amelyben legutóbb 2006-ban sikerült többségbe kerülniük.

Harry Reid, a szenátusi demokrata többség jelenlegi vezetője nyilatkozatban gratulált Mitch McConnellnek, a republikánus kisebbség Kentuckyban újra választott vezetőjének (fotó) győzelméhez és ahhoz, hogy ő lesz az új felsőházi többségi vezető. Reid egyúttal leszögezte, „a választók üzenete világos: azt szeretnék, ha együttműködne”, és kifejezte készségét, hogy utódjával közösen munkálkodjon a közép-osztály érdekében.

Barack Obama azt mondta: az ország érdekében együttműködik a kongresszussal, de előreláthatóan lesznek konfliktusaik.

Vida Ildikó a hatok egyike

A Magyarországi Nemzeti Adó- és Vámhivatal elnöke, Vida Ildikó elismerte több hivatalbeli kollégájával együtt ő is egyike azon hat személynek, akiket a korrupciós ügyekben való érintettségre hivatkozva kitiltottak az Egyesült Államokból. Vida cáfolta, hogy bármilyen korrupciós ügyben érintett lenne, és aljasnak nevezte Washington eljárását, amely szerinte „annyiban különbözik az ötvenes évek koncepciók pereitől, hogy azokat a pereket legalább lefolytatták”.

Közlte: felállít a NAV-on belül egy vizsgálati csoportot, amely „mikroszkóppal fogja újra átvizsgálni” a Magyarországon működő összes számba jöhető céghez kötődő eddigi ügyeket és szálakat.

Kurucz Éva kormányzóvivő elmondta: Vida Ildikó tájékoztatta a nemzetgazdasági minisztert. Hozzátette: az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága kezdeményezi az amerikai ügyvivő meghallgatását, kérve, terjessze elő a rendelkezésére álló bizonyítékokat. Kurucz Éva hozzátette, Polt Péter legfőbb ügyész szín-

tén azzal fordult az amerikai partnerhez, hogy adják át a bizonyítékokat.

Az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága meghallgatást tartott az ügyben. Az ellenzéki pártok eközben Vida Ildikó menesztését követelték.

Az ATV információi szerint több miniszter is tudott Vida kitiltásáról. Vasárnap kora este tüntetésen követelték a NAV elnökének a lemondását.

Megvalósul a KDNP zárórája

A magyar kormány támogatja a Kereszténydemokrata Néppárt javaslatát, amely a boltok vasárnapi nyitva tartását korlátozza. A tervetben kivételként a négyszáz négyzetméter alatti és családi vállalkozásként működő boltok szerepelnek.

Az intézkedés 2015. március 15-étől lépne hatályba, ha a parlament is jóváhagyja. A korábbi elképzelésben szereplő egyedi kérelmeket elbíráló bizottság lehetőséget adhat majd a nagyobb ünnepek előtti vásárlásoknál, vagy üdülőhelyen a nyitva tartásra.

Harrach Péter azt mondta, reményeik szerint a tervezet a parlamentben tisztességes, és a szükséges, jó változtatásokat hozó vitát generál majd. Megjegyezte: most egy részét valószínűleg megérdemi kezdeményezésüknek,

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

A kibic felelőssége

Miközben november másodika után majd mindegyik jelölt a maga győzelmét magyarázta, függetlenül az elért százalékok súlyától, igazán férfias és váratlan gesztusnak tartottam, hogy az Erdélyi Magyar Néppárt vezetője és alelnöke, utóbbi maga az államfőjelölt vállalta a felelősséget a várakozásuktól elmaradó eredmény miatt. Ami igazából se rosszabb, se jobb nem volt a korábbiaknál. Nagyjából erre lehetett számítani, az előzetes román felmérések is ezt a fél százalékot vetítették elő. Toró és Szilágyi lemondása ezzel együtt érthető volt, megsüvegezendő.

Aztán egy hét se múlt el, s az eredmény a verőfényes novemberben valahogy szebben kezdett csillogni, maga a pártelnök fogalmazott úgy, hogy a párt céljainak java részét sikerült teljesíteni, igaz, a várt áttörő siker elmaradt. Hat nappal korábban még a rossz eredmény, de nem kudarc volt a formula. Menet közben a távozás pedig már nem mint tény, hanem mint lehetőség, felajánlás formájában bukkant fel újra, s azt végül az elnökség nem fogadta el, illetve úgy is értelmezhetjük, hogy a testület igyekszik osztozni a részsiker felelősségén. Elnökváltás helyett következik a teljes tisztújítás, méghozzá alulról kezdődő, magyarul, ha lesz is személycsere, az majd a legalsó szinteken kezdődik, mintha a politikai felelősséget is ott kellene keresgélnek a helyi szervezetek háza táján.

Egy hete viszont hiába keresgélünk a hírek között, hiába várunk arra, hogy értékelje az eredményeket, kommentálja a két pártvezető lemondási szándékát az EMNP védnöke. Tőkés László hallgat, gyáván, háttérbe húzódva, mintha neki ehhez az egész történethez semmi köze nem lett volna. Pedig a hét folyamán Brüsszelben közös programja is volt pártja államfőjelöltjével. Vajon miért tesz úgy a Fidesz európai parlamenti képviselője, mintha nem ő lett volna elsősorban a címzettje a Fidesz intelmének, s a voksolás után megerősített rosszsallásának, hogy ne állítsanak saját jelöltet? Miért tesz úgy, mintha nem az övé lenne az első számú felelősség a sikertelenségért, ami egy hét leforgása alatt részsikerré avanzsált? Tartok attól, hogy az alulról építkező tisztújítás a formális tisztséggel nem rendelkező, párt feletti védnököt nem érinti majd, a kibic kockázatmentesen fújhatja tovább a magáért.

Mert ne aggódjunk, néhány nap elegendő lesz ahhoz, hogy épp olyan magabiztosan ossza az észet, s rúgjon bele a neki nem tetszőkbe, nevezze nemzetellenesnek azt, akivel nem rokonszenvez, mintha hét az egy arányban tartósan mögötte állna az erdélyi magyar közvélemény döntő többsége. S ha majd Ponta nyer, az kizárólag a bűnös RMDSZ árnyának tudható be, ha pedig Iohannis fut be győztesnek, az a saját, egyszemélyes főtiszteletű érdeme lesz. Pontosan úgy működik, mint egy igazi demagóg. Pártja pedig, mindaddig, amíg nem tud kilépni az egyszemélyes irányítás, a szélsőes kézi vezérlés árnyékából, érdemi szereplő helyett megmarad párbeszéd-képtelen lábjegyzetnek a jelenkor históriájában.

röviden

■ **Ion Țiriac** Románia leggazdagabb embere a *Capital* Top 300-as listája szerint. A volt teniszező vagyona 1,3 milliárd euró. Az autóiparban és bankszektorban utazó Țiriac négy éve már vezette a listát, tavaly a harmadik volt. Az idei második Ioan Niculae, aki a mezőgazdaságból szerezte 1,1 milliárd eurós vagyonát. A harmadik helyre a Dedeman barkács-áruházlánc tulajdonosai, a Pavăl-testvérek kerültek, 650 millió eurós vagyonnal. A leggazdagabb romániai magyar üzletember, Teszári Zoltán az ötödik, vagyonát 560 millió euróra becsüli a *Capital*.

■ **Elkészültek az Első autó** program keretei. 35 évnél fiatalabbak és idősebbek is igénybe vehetik, állami és banki támogatás mellett. A 35 évnél fiatalabbak a gépkocsi értékének 5 százalékát kell előlegként befizessék, az állam a hitelként felvehető összeg felét biztosítja, a másik felét a bank. A 35 évnél idősebb igénylők esetében az előleg 10 százalék, az állam hozzájárulása 40. A programmal legtöbb hét éves futamidőre vehetnek fel hitelt, akiknek korábban nem volt gépkocsijuk. A kormány 50 millió lejt fordít a programra.

■ **Januárban véglegesíti a** kormány a jövő évi költségvetést. Ioana Petrescu pénzügyminiszter elmondta, még munkaváltozata sincs a büdzsének, az első tárgyalásokat december elején kezdik el a Nemzetközi Valutaalappal. Az Európai Bizottság 2 százalékra mérsékelte a gazdaság idei várható növekedését, miután tavasszal 2,5, a nyáron 2,8 százalékos bővülésre számított. Az EB szerint az államháztartás hiánya GDP-arányosan 2,1 százalék lesz a korábban vállalt 2,2-höz képest.

amely minden munkavállalóra érvényessé tenné a vasárnapi pihenőnapot.

Arra a felvetésre, hogy Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter nem támogatta a javaslatot, Harrach úgy válaszolt: „az ő véleménye egy vélemény”, a kormány viszont támogatta kezdeményezésüket. A KSH-adatok mellett figyelembe vették a társszervezetek saját területén végzett felmérését, és voltak kormányzati felmérések is. Megjegyezte: nem az ő dolguk lett volna a javaslat előterjesztése, hanem egy hatékony és hiteles szociáldemokrata pártnak, de mivel ilyen nincs Magyarországon, ezért „keresztényszociális pártként felvállalták ezt a munkavállalók érdekében”.

Elemzők szerint a vasárnapi nyitva tartás megszűnése nyomán több ezer ember veszíti el a munkahelyét. A nagyáruházaknak kevesebb munkaerőre lesz szükségük, továbbá az alkalmazottak számának, illetve a bérek csökkentésével járulnának a hozzá a veszteségek kisebbítéséhez.

Botrányos ortodox ajándék

Megkülönböztetőnek nyilvánította az Országos Diszkriminációellenes Tanács (CNCD) azt a sürgősségi rendeletet, amellyel a kormány a Kovászna és Hargita megyei ortodox püspökség tulajdonába utalta a kovásznai Fenyő (Bradul) szállót. A jogszabályt februárban a szenátus elfogadta, szeptember 29-én került a képviselőház napirendjére, ám a képviselők még nem szavaztak róla. A rendelet ellen magánszemélyek alkotmányossági kifogást is emeltek, ezzel is számolnia kell a parlamentnek.

A CNCD döntése értelmében a kormány vallási alapon diszkriminált azáltal, hogy az ingatlan az ortodox egyház tulajdonába utalta. Ezzel ugyanis

hátrányos helyzetbe hozta a többi felekezetet az ortodox egyházzal szemben, ellentmondva az egyházi törvénynek és az alkotmánynak.

„A román ortodox egyház a Romániában elismert felekezetek egyike, szerepe éppen olyan fontos, mint a többi egyház bármelyikének. Következtetésképpen az állam köteles azonos bánásmódban részesíteni valamennyi elismert egyházat” – olvasható a CNCD határozatában.

A testület megállapította, diszkriminatív elemeket tartalmaz a sürgősségi rendelet preambulumban megfogalmazott indoklás is, amely szerint azért került az ortodox egyház birtokába az ingatlan, mert ez a felekezet a román állam alapintézménye.

Asztalos Csaba CDND elnök a *maszol.ro*-nak elmondta, a testület egy álláspontot fogalmazott meg, amely jogi szempontból nem kötelező erejű. „Egy korábbi alkotmánybíróági döntés értelmében mi nem semmisíthetünk meg törvényt vagy kormányrendeletet, viszont egy véleményt mondtunk, és ezzel a parlamentnek is számolnia kell”.

Az ortodoxoknak szánt, hatemeletes, 9 millió lejes leltári értékű, 89 szobás szálloda kezelőközponttal és sportpályákkal is rendelkező ingatlan elajándékozása felháborodást keltett a háromszéki közvéleményben. Klárik László szenátor elmondta: az RMDSZ

politikusi a törvény ellen szavaztak. Az ügyben a képviselőház a döntő ház, de remélik ott egy „számunkra jobb politikai konstellációban” sikerül viszszafordítani a rendeletet.

Megnyitott az új WTC

13 évvel az eredeti tornyainak 2001. szeptember 11-én történt lerombolása után újranyitott a New York-i Világkereskedelmi Központ. A Condé Nast kiadványtalan alkalmazottjai kezdték meg a beköltözést az új, 104 szintes One World Trade Center toronyba, amely az Egyesült Államok legmagasabb épülete.

A 3,8 milliárd dollárból felhúzott felhőkarcoló építkezési munkálatai nyolc évig tartottak. Az épület területének 60 százalékát sikerült eddig kiadni. Az amerikai függetlenségi nyilatkozat évére emlékeztetően 1776 láb (541 méter) magas épület egy komplexum részét képezi, amelyhez hozzátartozik két négyszögletes emlékműtag az összedőlt ikertornyok alapjának helyén.

Egy, a nagyközönség által látogatható kilátóteraszt is átadnak a One World Trade Center tetején. Patrick Foye, a helyreállított Világkereskedelmi Központ-együttest birtokló kikötői hatóság vezérigazgatója a tornyot „Amerika legbiztonságosabb irodaépületének” nevezte.

Véghajrában a voksvadászat

Az RMDSZ a választói belátására bíz, hogy Victor Pontára vagy Klaus Iohannisra szavaznak a második elnökválasztási fordulóban, a többi politikai szereplő viszont elkötelezte magát valamelyik jelölt mellett. A CSEKE PÉTER TAMÁS által kérdezett politológus szerint a nagyszebeni polgármesternek „nehéz, de nem lehetetlen” a küldetése november 16-án.

Victor Ponta vagy Klaus Iohannis? Erre a kérdésre adnak választ november 16-án a szavazók, erre keresi a választ a második elnökválasztási forduló előtt az összes politikai elemző, és erről kellett állást foglalniuk a politikai szereplőknek. A választók dolgát megnehezítheti, hogy a versenyben maradt két jelölt kampánystábjának az *Erdélyi Riport* lapzártájáig nem sikerült megegyezniük a nyilvános vita helyszínében, így könnyen elképzelhető, hogy elmarad a szemtől szembeni konfrontáció.

Ponta-ellenes nagyvárosi közhangulat A felmérések szerinti első számú esélyes Victor Pontának a feladatát az nehezítheti meg, hogy egy héttel a második forduló előtt az ország fontosabb városaiban Facebookon meghirdetett tüntetéseken demonstráltak a külföldi szavazókörizetekben törtétek miatt a választópolgárok. November 2-án ugyanis rendkívül nehézkesen haladt a szavazás külföldön, a romániaiak jelentős hányada nem tudott élni a jogával, mert urnazáráskor becsapták előttük az ajtót. A tüntetők haragja a „csaló és hazug” miniszterelnök ellen irányult, aki előbb tagadta, majd kénytelen volt elismerni, hogy részben a kormány intézkedései miatt alakultak ki hatalmas sorok a nagykövetségek előtt. Bírálói szerint Pontáéknak érdeke volt a szavazás akadályoztatása, mert – ahogy az eredmények is igazolták – a külföldön élő románok döntő többsége az ellenjelöltjét támogatja.

Ha a külföldön élők szavazatát nem is, de az első forduló több jelölt-

Ponta és Iohannis. Eldurult a hangnem a végére

jének a támogatását már megkapta a baloldali jelöltje. Teodor Meleşcanu, Călin Popescu Tăriceanu, a szélső-szélesen nacionalista Corneliu Vadim Tudor és a populista Dan Diaconescu sorra bejelentették, hogy Ponta mellé állnak a második fordulóban. A Nagy-Románia Párt elnöke egyenesen megállapodást is kötött a koalícióban részt vevő a Románia Haladásáért Országos Szövetséggel (UNPR) a baloldali jelölt

támogatásáról. Vadim Tudor és Dan Diaconescu állásfoglalása sokakban megrökönyödést váltott ki, mert mindketten szó szerint gyalázkodva bírálták a kampányban a miniszterelnököt. Másfelől támogatásuk nyilvánvalóvá tette, hogy a kormányfő nem biztos a győzelmében, ha szalonképtelen megoldásokkal próbálja az esélyeit növelni. Bizonytalanságát jelezheti az is, hogy a kampánystábját közvetlenül az első forduló után akár

Pârvulescu: nem lehetetlen Iohannis küldetése

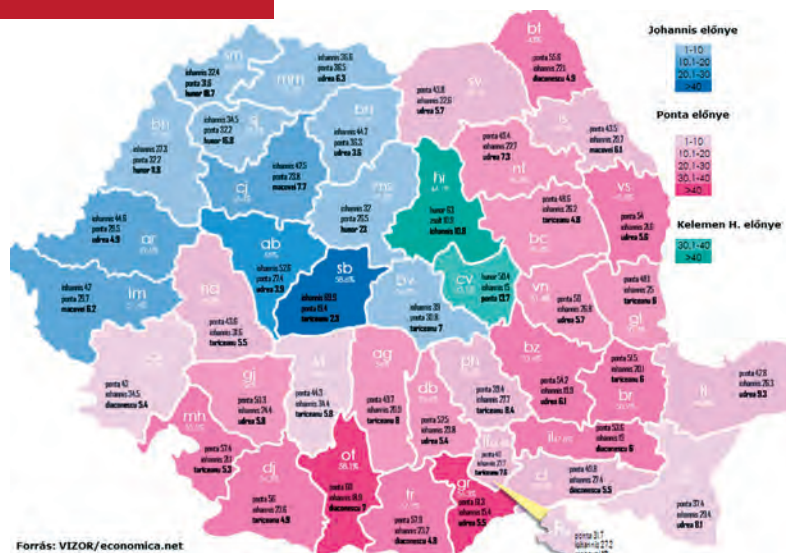
Cristian Pârvulescu szerint Klaus Iohannisnak „nehéz, de nem lehetetlen” feladat felülkerekedni Victor Pontán a második fordulóban. Az *Erdélyi Riport* kérdésére válaszolva emlékeztetett arra, hogy a szász politikusnak nem az első fordulóban jegyzett tíz százalékos hátrányt kell ledolgoznia, hanem az ötven százalékos eléréséhez szükséges húsz százalékos különbséget. „Ha most 43-33 lenne az állás, Iohannisnak könnyebb dolga lenne ledolgozni a 17-18 százalékot. Becslések szerint ugyanis tízmillióan vesznek majd részt a második fordulóban, így egy százaléknyi támogatottságnak mintegy százezer szavazat felel meg, ami tekintélyes mennyiség” – magyarázta. A Pro Európa Liga elnöke szerint az első fordulóban a választók valamelyik jelölt mellé álltak, a második fordulóban azonban már jellemző módon nem valamelyik jelöltre, hanem valamelyik jelölt ellen szavaznak. „Tehát a második fordulóban Ponta és a Szociáldemokrata Párt, illetve Iohannis és a Demokrata Liberális Párt elleni szavazatok lesznek a dominánsak” – fogalmazott a politológus. Hozzátette: ilyen értelemben Călin Popescu Tăriceanu volt liberális miniszterelnök kiállása a baloldali jelölt mellett csökkentette a Ponta-ellenes szavazatok számát, míg Monica Macovei és Elena Udrea hívei a Ponta-ellenes szavazótáborát növelik.

● **„Nem tudjuk elképzelni, hogy ugyanazon az oldalon álljunk akár egyetlen percig, vagy néhány nap erejéig Vadim Tudorral” (Kelemen Hunor)**

▶ alantasnak is nevezhető vádakkal illették Iohannist, például azzal, hogy Erdély elszakítására törekszik. Tény, hogy a kormányfő a nyilatkozatok szintjén biztos a győzelmében, már azt is bejelentette: Călin Popescu Tăriceanu-t nevezi ki miniszterelnöknek, ha államfővé választják. Két tartalékjelöltje is van: a Román Hírszerző Szolgálat igazgatója, George Maior, és a Román Nemzeti Bank első kormányzóhelyettese, Florin Georgescu.

Iohannis nem ígér a magyaroknak Pontától eltérően a jobboldali

Megyék az első forduló után

Egyiket sem tudjuk

Az RMDSZ a választói belátásra bízta, hogy Victor Pontára vagy Klaus Iohannisra szavazzanak – döntötte el kolozsvári ülésén a Szövetségi Állandó Tanács. Cseke Péter Tamás a döntés háttéréről Borbély László politikai alelnököt kérdezte.

Milyen forgatókönyvek léteztek az RMDSZ-ben a második fordulóval kapcsolatban a Szövetségi Állandó Tanács ülése előtt?

Közvetlenül a SZÁT ülése előtt túl sok opciónk nem volt. Ám mielőtt Corneliu Vadim Tudor az egyik koalíciós párttal szövetkezve Victor Ponta mellé állt volna, több forgatókönyv merült fel az RMDSZ-en belül. Mivel kormányon vagyunk, és korrekt a kapcsolatunk a miniszterelnökkel, nyilvánvalóan az volt az egyik opció, hogy Victor Pontát támogassuk. Klaus Iohannisszal kapcsolatban komoly fenntartásaink voltak még mielőtt Corneliu Vadim Tudor színre lépett volna. Tudtuk azt is, hogy az első fordulóban az átszavazó magyarok többsége a szebeni polgármester nevére ütötte a pecsétet. Ez természetes, hisz a választók nem mindig nem látnak be a kulisszák mögé, és nem tudják, hogy Iohannis – aki polgármesterként valóban bizonyított – az utóbbi néhány évben olyan álláspontra helyezkedett, amely nem csak nem segít minket, hanem kimondottan hátrál-

tott mindabban, amit az RMDSZ létrehozása óta képviselünk. Ahányszor alkalma volt, mindig elmondta, Romániában rendezett kisebbségek helyzete, nincs szükség többletjogokra. Amikor 2007-ben Nagyszeben Európa kulturális fővárosa volt, Klaus Iohannis akadályozta meg, hogy magyar pavilont építsünk a városban. Tudtuk azt is, hogy nehéz a választóinkkal szembemenni, mert a magyar szavazó szívesen üti a pecsétet egy erdélyi, szintén egy nemzeti kisebbség soraiból származó jelöltre. Bár az első forduló adatok azt mutatták, hogy az átszavazó magyarok közül a nagyvárosiak szavaztak csak Iohannisra, a vidékiek inkább Pontát támogatták. Az én választókerületemben az átszavazók 57-58 százaléka támogatta a nagyszebeni polgármestert, tehát sokan szavaztak a miniszterelnökre is. Ennek az lehet az egyik magyarázata, hogy a kisebb települések lakói inkább megérzik a kormánytámogatások jótékony hatását. Ha néhány utcát leaszfaltoznak kormánypénzből, az befolyásolhatja a szavazatukat. Tehát volt mit mérlegelni, de az RMDSZ-en belül arról nem volt nagy vita, hogy a jobboldal jelöltjét nem kellene támogatni.

A fordulatot az jelentette, amikor Corneliu Vadim Tudor szövetséget kötött a koalícióban lévő

Országos Szövetség Románia Hala-dásáért nevű párttal és bejelentette, hogy Victor Pontát támogatja?

Egyértelműen igen. Minket az is nagyon zavart, hogy a koalíciós társak nem tájékoztattak minket a készülődőben lévő szövetségről. Mi is nagyjából a sajtóból tudtuk meg, hogy mi történt. Két forgatókönyv körvonalazódott a SZÁT ülése előtt: semleges álláspontra helyezkedünk, vagy kiállunk Ponta mellett. Utána már elég egyértelmű volt, hogy milyen döntést hozunk, már csak a nüanszokra kellett odafigyelnünk. Arról tárgyaltunk a SZÁT ülésén, hogy miként fogalmazzuk meg az üzenetünket. Az pedig elég világos lett. Kelemen Hunor is azzal kezdte a SZÁT utáni sajtótájékoztatót, hogy mi nem tudjuk támogatni Klaus Iohannist, akkor sem, ha tudjuk, hogy a második fordulóban radikálisan nem változik meg azoknak a magyaroknak az álláspontja, akik az első fordulóban Kelemen Hunorra szavaztak, és akik most a szász polgármesterre készülnek szavazni.

Az RMDSZ szemére vetik, hogy most nem áll ki Iohannis mellett, holott öt éve támogatta, hogy a szebeni polgármester miniszterelnök legyen. Mi erre a válasza?

2009-ben más helyzet volt. Akkor kialakult egy koalíció, amelynek

„Amikor 2007-ben Nagyszeben Európa kulturális fővárosa volt, Klaus Iohannis akadályozta meg, hogy magyar pavilont építsünk a városban” (Borbély László)

elnökjelölt már az első forduló után közölte, nem akar szavazatokról alkudozni a választási versenyből kiesett jelöltekkel. Klaus Iohannis azt hangoztatta: a szavazatok felett a választók rendelkeznek, őket akarja megnyerni. Elfogadhatatlannak tartja a szavazatokkal való üzletelést, és kizárta, hogy támogatásukért tisztségeket ígérjen volt versenytársainak. Utóbb azért mégis jelezte, számíthat az RMDSZ támogatására. Joseph Daulnak az első forduló utáni felhívására hivatkozott, amelyben az Európai Néppárt elnöke arra kérte az EPP romániai tagpártjait (köztük

az RMDSZ-t), hogy a jobboldal jelöltjére szavazzassanak a második fordulóban. Iohannis úgy tudja, a tagpártok erre korábban írásban is kötelezettséget vállaltak. Ezt az RMDSZ cáfolta.

Az alkuk elutasítása ellenére Iohannis végül megkapta az első forduló két jobboldali jelöltjének támogatását. Monica Macovei volt igazságügyi miniszter ezt feltételekhez kötötte. Arra kérte a nagyszebeni polgármestert, hogy államfőként öröködjön a jogállamiság értékei felett és folytassa a korrupcióellenes küzdelmet. Iohannis a kérésre igennel

válaszolt. Elena Udrea burkoltabban állt a jobboldal versenyben maradt jelöltje mellé. A Népi Mozgalom Pártjának (PMP) elnöke arra kérte híveit, szavazzanak Victor Ponta ellen a második fordulóban.

Tény, hogy Iohannis még Kolozsváron járva sem tudott általánoságokon kívül semmit sem üzeni a magyaroknak. A kincses városban „csupán” jólétet ígért. „A románoknak, a magyaroknak a németeknek és a többi kisebbségnek is szól az üzenetem. Mindannyiunknak szüksége van a tisztelet, a jólét és a szabadság Romániájára” – jelentette ki.

nyugodt szívvel támogatni

Borbély László

a legkisebb tagja voltunk, nehezen tudtuk befolyásolni a döntéseit. Más, amikor egy olyan koalíció tagja vagy, amely egy erdélyi szászt javasol miniszterelnöknek, ez ellen elég nehéz lett volna nekünk tiltakozni abban a helyzetben. Akkor nem is az volt a központi kérdés, hogy Iohannis miként viszonyul a kisebbségekhez. És egész más a helyzet akkor, amikor már kibújt a szög a zsákból: a szebeni polgármester arrogánsan elutasított mindenféle tárgyalást. Pedig lett volna lehetőség arra, hogy leüljünk tárgyalni.

A SZÁT ülése után Kelemen Hunor nem biztatta túlságosan az embereket arra, hogy vegyenek részt a második fordulóban. Mintha az lett volna az üzenet, inkább ne is menjenek szavazni. Jól értelmezem?

Jól, és ennek meg is van az oka. A két jelölt közül ugyanis egyik sem

olyan, akit nyugodt szívvel tudunk támogatni. Nem voltunk mindig ilyen helyzetben. Például 1996-ban nyugodt szívvel mozgósítottunk és arra kértük a választókat, szavazzanak Emil Constantinescra a második fordulóban. Négy évvel később, 2000-ben sem volt nehéz dolgunk, mert akkor Corneliu Vadim Tudor volt az egyik jelölt a második fordulóban, akkor úgymond a kisebbik rosszat választottuk. Végül akit 2004-ben, majd 2009-ben támogattunk a második fordulóban, az elvesztette a választásokat. Persze, nem feltétlenül miattunk, de a lényeg, hogy a magyar szavazatok megoszlottak.

Milyen foratókönyvek körvonalazódnak a második forduló után? Mi történik az RMDSZ-szel, ha Victor Ponta államfő lesz, és új kormány alakul?

Ha Ponta nyer, valószínűleg Tăriceanu lesz a kormányfő. A volt miniszterelnök pártja már tagja a mostani koalíciónak, így velük együtt ülünk le tárgyalni a második forduló után a hogyan továbbról. Az jó jel, hogy Tăriceanu lesz a miniszterelnök, de az is fontos, hogy mi ne gyengüljünk meg a kormányon belül. Lesz egy új kormányprogram, újraosztjuk a kormánytisztviselőket. A program nyilván sokat nem fog változni, mert ugyanazok a politikai

erők támogatják majd a Tăriceanu-kabinetet is, mint amelyek a jelenlegit.

Tehát Ponta győzelme esetén az RMDSZ kormányon marad?

Kelemen Hunor nyilatkozatából is kiderült, hogy mi folytatni kívánjuk a közös kormányzást az eddig koalícióval, természetesen feltételekkel. Ez a fél év azért azt bizonyította be, hogy érdemes volt kormányon lennünk. Kevés szó esett a sajtóban erről, de azért egy egész listánk készült az eddigi eredményeikről. Sok döntést mi „erőszakoltunk ki”, köztük a pénzügyi amnesztiát a nyugdíjasoknak, a kismamáknak és a köztisztviselőknek, nem beszélve a különböző szociális juttatásokról. Tehát nem kell szégyenkezniük.

Mi történik az RMDSZ szempontjából, ha Iohannis nyer?

Úgy látom, ebben az esetben tovább megy a jelenlegi koalíció. Ha Iohannis nyer, nem fordul elő az, ami öt évvel ezelőtt, amikor új kormány is alakult. Ez nyilván személyes vélemény, mert a politikában mindig előfordulhatnak meglepetések. Bízom abban, hogy ha Iohannis nyer, nem olyan típusú államfő lesz, mint Traian Băsescu, aki nem tudott együttműködni más orientáltságú kormányokkal.

Az RMDSZ a választókra bíz-

za Corneliu Vadim Tudor kiállása Victor Ponta mellett, illetve Iohannis „arrogáns” párbeszédelleses magatartása végül arra készítette az RMDSZ-t (lásd interjúnkat Borbély László politikai alelnökkel), hogy a választói belátására bízta, hogyan szavaznak 16-án. A döntést bejelentő Kelemen Hunor szövetségi elnök kijelentette: bár Victor Ponta korrekt kormányzási partner, Corneliu Vadim Tudorral nem tudnak egy oldalon állni. „Nem tudjuk elképzelni, hogy ugyanazon az oldalon álljunk akár egyetlen percig, vagy néhány nap erejéig Vadim Tudorral, mert ez a parlamentből kibukott politikus megtestesíti mindazt, ami ellen az RMDSZ az elmúlt 25 évben harcolt: a szélsőséges nacionalizmust, az intoleranciát és a magyargyűlöletet” – szögezte le a politikus. Hangsúlyozta azt is, hogy Klaus Iohannist semmiképp nem tudják támogatni. „Az első fordulót követően a román ellenzéki jelölt elzárkózott a tárgyalásoktól – mégpedig kifejezetten arrogáns módon. A kampányban és az azt megelőző időszakban pedig folyamatosan negatívan nyilatkozott a magyarok törekvéseiről, az anyanyelv-használatról és az autonómiáról. Nem támogathatunk egy olyan jelöltet, akinek csak a szavazatunk kell, de nem akarja meghallani hangunkat” – fogalmazott Kelemen Hunor.

Az EMNP magára maradt Az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) Klaus Iohannis támogatására kérte a híveit, de politikusainak a kisebbik gondja is nagyobb most annál, ki mellé állnak a szimpatizánsaik a második fordulóban. Az első forduló eredményeit kiértékelve Toró T. Tibor pártelnök és Szilágyi Zsolt alelnök, államfőjelölt is bejelentette lemondási szándékát utóbbi gyenge szereplése miatt. A kudarcot Toró részben azzal magyarázta, hogy a Fidesz magukra hagyta őket. Igaz, ezt virágnyelven fogalmazta meg: pártjának nem sikerült meggyőznie „a nemzetpolitika szereplőit” a választás igazi tétjéről. Úgy tűnik, ez tényleg nem sikerült nekik. A Toróék lemondását követő napon egy fideszes politikus, Grezsa István miniszteri

Kelemen Hunor a SZÁT ülés után

„Becslések szerint ugyanis tízmillióan vesznek majd részt a második fordulóban, így egy százaléknyi támogatottságnak mintegy százezer szavazat felel meg, ami tekintélyes mennyiség” (Cristian Pârvescu)

biztos egy rádióinterjúban gyakorlatilag hivatalosan is elismerte, hogy Orbán Viktorék kihátráltak az EMNP mögül. „Ésszerűtlen lépés volt az Erdélyi Magyar Néppárt jelöltállítás a romániai államfőválasztáson. Az EMNP-nek együtt kell működnie

az RMDSZ-szel, vagy pedig csak az RMDSZ marad talpon az erdélyi magyar politikában” – fogalmazott a Miniszterelnökség nemzeti identitást erősítő kezdeményezések koordinálásával és támogatásával megbízott miniszteri biztosa.

Az első forduló végeredménye

A Központi Választási Iroda által közölt végleges és hivatalos adatok szerint az első fordulóban így oszlottak meg a szavazatok a jelöltek között: Victor Ponta 40,44%, Klaus Iohannis 30,37%, Călin Popescu Tăriceanu 5,36%, Elena Udrea 5,20%, Monica Macovei 4,44%, Dan Diaconescu 4,03%, Corneliu Vadim Tudor 3,68%, Kelemen Hunor 3,47%, Teodor Meleșcanu 1,09%, Gheorghe Funar 0,47%, Szilágyi Zsolt 0,56%, William Brânză 0,45%, Constantin Rotaru 0,30%, Mirel Mircea Amariței 0,08%. Kelemen Hunor 329 729 szavazatot, Szilágyi Zsolt 53 146 szavazatot kapott. A 2009-es elnökválasztáson Kelemen Hunor volt az egyedüli magyar jelölt: akkor 372 674 voksot (3,83) kapott. A magyar jelöltekre szavazók 86 százaléka az RMDSZ, 14 százaléka az EMNP jelöltjére szavazott. Az országos részvétel 53,17 százalékos volt, összesen 9.723.232 választó adta le a szavazatát. Becslések szerint a magyarok 47,9 százalékos arányban vettek részt az első fordulóban. A szavazócédulák 2,44 százalékát semmisnek nyilvánították. Öt éve 54,37 százalékos volt a részvétel az első fordulóban. Az első forduló érdekessége, hogy Victor Ponta csak a Kárpátokon kívüli megyékben tudott győzni, Erdélyben, a Partiumban és a Bánságban Klaus Iohannis és Kelemen Hunor kapta a legtöbb szavazatot.

Tündérek költözőben II.

Mint a riportsorozat első részében megírtuk: az Európában egyedül a Pece patak forrásánál tenyésző hévízi tündérrózsa lassú agóniája nem pusztán ökológiai katasztrófa, mivel a „Nílus könnye” halála után, a Püspök-, illetve Félixfürdő idegenforgalmát eltető források is elapadhatnak. A kutatók kutatnak, a Környezetvédelmi Minisztérium hatásköréhez mérten igyekeznek, viszont a kialakult helyzetért felelős Országos Ásványkincshatóság (ANRM) illetékesei kibújnak a válaszadás elől. TASNÁDI-SÁHY PÉTER és BORSI BALÁZS riportja.

Romos
létesítmény
a védett
természetvédelmi
terület közelében

November ötödikén, azon szerencsés újságírók, akik meghívást kaptak a Nemzeti Ásványkincs Hatóságtól (ANRM) – az *Erdélyi Riport* munkatársai nem tartoznak ezek közé – a helyszínen tekinthették meg Iancu Orășeanu, a Román Hidrogeológiai Társaság munkatársának vezetésével a Püspök-, illetve Félixfürdő forrásaihoz, ezek közt a Szent László tavat ellátó Nagy-bugyogóhoz telepített szondákat, melyek a termálvíz hőmérsékletét, nyomását, szintjét hivatottak monitorizálni, és az adatokat egy számítógépes adatbázisba továbbítani. Mint, ahogy Radu Avram Miron, a Bihar megyei ANRM kitermelési engedélyek kiadásáért felelős vezetője elmondta, ezzel a megoldáskeresés a második szakaszba léphet. Üdvös, mondhatjuk, csak kár, hogy ennek megtételéhez az ANRM embereinek két évig kellett tanulmányozniuk azokat a rendelkezésre álló dokumentumokat (többek közt a váradi vízadó működésére vonatkozó 1975-ben készített tanulmányt és ennek állításait igazoló 1984-es kísérlet anyagát), amikhez mi egy hét alatt jutottunk hozzá enyhe szembeszélben, mellest a Körösvidéki Múzeum, illetve a levéltárban fellelhetők, egyik készítőjük, Paál Gábor nyugalmazott geológus pedig szívesen rendelkezésre áll a kérdezőknek. Emellett öröm az örömben, hogy csak 12 váradi, illetve 13, a két fürdő környékén fellelhető kúthoz került

Öröm az örömben, hogy csak 12 váradi, illetve 13, a két fürdő környékén fellelhető kúthoz került ki szenzor, a pletykák szerint száz feletti illegális fúráshoz nem

ki szenzor, a pletykák szerint száz feletti illegális fúráshoz nem, így az így kinyert információk enyhén szólva nem lesznek teljes körűek. Az is aggasztó, hogy Iancu Orășeanu újságíróknak tett nyilatkozata szerint az első adatokra is minimum fél évet várni kell, a Nagyvárad környéki termálvizek fenntartható kitermelését megalapozó tanulmányra pedig jelen állás szerint ennél jóval többet, hisz csak 2016-ra ígérik.

Eddig a vízre fókuszáltak A témát kutató előző írásunkhoz próbáltuk megszólaltatni a terület gondozásáért felelős Körösvidéki Múzeum illetékeseit, de némi hezitálás után nem éltek a lehetőséggel, az igazgató nyilatkozatstopot rendelt el. A Környezetvédelmi Minisztériumhoz irányítottak, mondván ők csak kezelői a lótnak otthont adó Szent

László tavat is magában foglaló Natura 2000-es területnek, de az igazából a minisztériumhoz tartozik. Így megkerestük Korodi Attila környezetvédelmi minisztert, aki megerősítette, hogy illetékesek az ügyben, viszont meglehetősen korlátozott jogkörrel: „A terület, amin a tó található, Natura 2000-es terület, és mint ilyen, hozzánk tartozik, bár a kezelője a Körösvidéki Múzeum. A termálvizek tekintetében viszont már az Országos Ásványkincshatóság (ANRM) az illetékes. Ettől függetlenül, a tó kritikus állapota okán, aktívan bekapcsolódtunk az ügybe, hogy az összes intézmény összehangolt munkájával jó megoldás születhesen” – mondta lapunknak a miniszter.

Ez után arról kérdeztük, tud-e a Natura 2000-es területen uralkodó áldatlan állapotokról. A kapuk – ahol

épek – tárva nyitva, a Szent László tótól száz méternyire, a védett területen belül hajléktalanok tanyáznak, a hajdani meder emberi ürülékkel szennyezett, hajdani, ismeretlen célt szolgáló üvegházak állnak bedőlve, felüti őket a gaz, sok helyen szeméthalmok láthatóak. „Ezeket a problémákat elsősorban egyértelműen az ügykezelőnek, tehát a Körösvidéki Múzeumnak kellene orvosolnia – kezdi válaszát Korodi Attila – mivel a terület gondozása az ő feladatuk. Mi eddig teljes mértékig a vízhelyzetre fókuszáltunk, és hozzánk eddig ezzel kapcsolatban érkezett megkeresés. Ha viszont a tó környezete is ilyen rossz állapotban van, természetesen ez ügyben is lépünk kell.”

A minisztérium eddigi lépéseiről elmondja: „Néhány hete küldtem el Nagyváradra Jugănaru államtitkár asszonyt, aki több szakértőt is vitt magával, illetve a helyi illetékesekkel egyeztetett a Prefektúrán. Ott aláírtak egy rövid távú cselekvési tervet, aminek egyik legfontosabb eleme, hogy az ANRM nem bocsát ki újabb engedélyeket termálvíz-felhasználásra. Emellett átfogó vizsgálatok kezdődnek a teljes Várad környéki termálvízkészletekre vonatkozóan.” A fenntartható termálvíz kitermelésre vonatkozó stratégia megalkotására kijelölt 2016-os határidőt Korodi Attila is távolinak tartja, a lehetőségekhez mérten szeretné sürgetni a szakembereket. Ettől függetlenül a Szent László tó helyzetének rendezése nem várhat: erre a Prefektúrán tartott megbeszélésen az a döntés született, hogy fúrnak egy forrást Püspökfürdőtől távolabb, és onnan pumpálnak át vizet a különleges ökoszisztémának otthont adó tóhoz. Korodi Attila hangsúlyozza, a legsürgősebb probléma még mindig a már meglévő illegális kutak felderítése és lezáratása. Az előző anyagunkban ismertetett információt, miszerint kétes hatékonyságú módszerrel, levegőből hőkamerával állnának neki ezek felderítésének, megalapozatlannak nevezte, hisz a rövidtávú cselekvési tervben ezzel kapcsolatban is született megállapodás: szakértők és hivatalnokok a rendőrséggel együttműködve udvarról udvarra

járják be a környéket, hogy felleljék az illegális termálvíz kitermelőket. Erre egyébként – tesszük hozzá mi – már volt kísérlet, csak mint a Prefektúrán elmondták, sajnos nem találtak mindenkit otthon, így nem tudták az ellenőrzést végrehajtani... Rákérdeztünk arra is, miért az ANRM a tanulmány megrendelője, amikor ők adták ki az engedélyeket, és az ő gondatlanságuk okozta közvetve azt, hogy az illegális kitermelés idáig fajult. Erre Korodi Attila elmondja, más megoldás nem lehetséges, mivel ők az illetékesek, a minisztérium nem végezteshet helyettük tanulmányokat, nincs erre jogosultsága. Mivel az ügyben több intézmény is érintett, remélhető, hogy kontrollt gyakorolnak egymás fölött, emellett a szaktarca mindent meg fog tenni, hogy az ügyet kiemelt figyelemmel kísérje, és a lehető legszorosabb határidőket szabják a megoldásra.

Hárítani tudni kell Radu Avram Miron, az ANMR Bihar megyei területi vezetője igen elfoglalt ember, csak telefonon sikerült utolérnünk. Először segítőkészen állt rendelkezésünkre, ám amikor elmondtuk, miről szeretnénk kérdezni, azt állította, felettesei jóváhagyása nélkül nem nyilatkozhat, aztán néhány kérdésünkre mégis válaszolt. Elmond-

Használaton kívüli üvegház a Szent László tó közelében

Korodi Attila hangsúlyozza, a legsürgősebb probléma még mindig a már meglévő illegális kutak felderítése és lezáratása

ta például, hogy az általa vezetett hatóságnak szerinte nem sok köze van a kialakult helyzethez, mivel a szervezet „csak engedélyezési és ellenőrzési” joggal rendelkezik. Szerinte kutatásokat sem végezhetnek, például a Szent László tó kiapadásának okát sem vizsgálhatják, ezért csak anyagilag támogatják a Bukaresti Egyetem és a Hidrogeológiai Társaság tanulmányát, de azért felelősséggel nem tartoznak. Ezen kívül azt is megosztotta az *Erdélyi Riporttal*, hogy az ANMR bihari szervezete összesen nyolc engedélyt adott ki Szentmárton község területén a termálvíz kitermelésére, köztük olyan nagyvállalatok, mint a Turism Felix Rt., amelyik – internetes oldala szerint – az International, a Termal, a Nufărul, a Mureș és a Poienița szállodákat, illetve az Apollo és a Felix strandokat működteti. Miron úr ezzel le is zárta a beszélgetést, mondván minden információ elérhető az Országos Ásványkincshatóság internetes oldalán.

Reméljük, legközelebb segít a keresésben, mert azon egyedül eligazodni és megtalálni valamit szinte képtelenség. Hiába próbálkoztunk románul, mindenféle kombinációkkal, az oldal belső keresője egyetlen találatot sem dob ki Félixfürdő, Püspökfürdő, termálvíz, engedély, licenz kifejezésekre...

„A történetírásban a logika sem elhanyagolható”

Szilágyi Aladár beszélgetése a 85 esztendőes EGYED ÁKOS történésszel, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjával gyermekkorra és ifjúsága éveiről, tudományos pályájának alakulásáról, napjainkig lankadatlan kutatói tevékenységéről.

A história felé ki terelte az érdeklődését?

Harmadikos-negyedikes koromban Harkó József tanította a történelmet és a földrajzot is. Jó fellépésű, színes előadó volt, aki megkövetelte az anyag az ismeretét. Nem vitte túlzásba az apróbb adatok megismétlését, hanem, ha összefüggésében tudott az ember válaszolni a kérdésére, akkor nagyon meg volt elégedve. Ez akkor még magyar világ volt, tanul-tuk Magyarország történetét, melybe néha egy kicsi erdélyi történetet is beiktatott. 1945-46-ban már a román tananyag és tantervek szerint tanították a históriát. Ekkor már kimaradt a

Jött egy törés az életemben: utolsó éves voltam, amikor édesapámat néhány hektár földjéért kuláklistára tették, nekem pedig felmondták az állásomat

A történész kolozsvári otthonában

ESSIG JÓZSEF FELVÉTELE

magyar történelem, de az egyik jó tanárunk, aki sokáig volt a fronton, és későre jött haza a hadifogságból, úgy tanította Románia történelmét, hogy beleszólt ott, ahol lehetett, kicsit a magyar történelmet, Erdélyt. Ezért, aki odafigyelt és tanult, az érettségire ahhoz jó alapot kapott, hogy tovább tanulhasson.

Említene néhány nevesebb professzorát a Bolyairól?

Fél évig tanított bennünket László Gyula és Entz Géza is. Azután nekik el kellett menniük. László Gyula ősrégészetet adott elő, érdekesen beszélt, fel tudta csigázni az érdeklődésünket. Később, amikor már szinte kollegák lettünk, egy találkozásunk alkalmával történelemtől is beszélgettünk, amikor a kettős honfoglalás elméletét kezdte kidolgozni és publikálni, kezdetben hívévé szegődtem ennek az elméletnek, hiszen tiszteltem őt. Most is vitatott ez az

elmélet. Entz Géza művelődéstörténetet tanított, nagyon szakszerűen. Ő szárazabban beszélt, de pontosan lehetett követni előadását. Szerettem Imreh Istvánnak a székely agrártörténetéről szóló kurzusát. Neki is köze volt ahhoz, hogy elég korán kezdtem foglalkozni a székely falutörténettel.

Az egyetem utolsó éveiben már lehetett orientálódni valamilyen szakosodás felé?

Negyedéves koromban kineveztek az egyetemes történelem katedrára gyakornoknak. Erdélyi László – ő újságíró volt – nyugatról került haza, illegalista volt. Egyetemes történelmet adott elő, de mivel Angliában több évet töltött, tudta egy kicsit fűszerezni a saját nyugati tapasztalataival is, de óvatosan, mert akkor már nem lehetett egy jó szót se szólani a „kapitalista” világról. Szemináriumokat vezettem, különösen érdekelt a diplomáciatörténet. Aztán jött egy tö-

▷ rés az életemben: utolsó éves voltam, amikor édesapámat néhány hektár földjéért kuláklistára tették, nekem pedig felmondták az állásomat. De még az államvizsga közben érkezett Bukarestből egy bizottság, amely engem is meghallgatott a terveim felől; akkor alakult át a Román Akadémia a Román Szocialista Köztársaság Akadémiájává, kellett néhány magyar kutató is a kolozsvári fiókintézetbe. Azt kérdezték, akarnék-e tudományos kutatással foglalkozni? Átvillant az agyamon, íme, itt van a gondviselés és az esély a lépésre. Mondtam: szeretnék kutatással foglalkozni. Elvittek négy hónapra katonának, mire hazaérkeztem, apámnak megérkezett a felmentő papírja a kulákság alól, mert a falu megindult a védelmére, hiszen jó tanító volt, szeretették. 1952 decemberében kerültem az Akadémiához, jelentkeztem a kolozsvári fiók igazgatójánál, Constantin Daicoviciu professzornál.

Milyenek voltak az első hónapok benyomásai?

Daicoviciu professzor meglepődött, amikor átnyújtottam neki a kinevezésemet. Nem tudott róla, én voltam az első magyar kinevezett a fiókhoz. Kérdezte, honnan származom, s mintha érdekelte volna, hogy székely vagyok. A Jókai utcai Történeti Intézetben volt a munkahelyem. Először a Munkásmozgalmi Kutatócsoportba osztottak be, hadd kutassa ez a magyar gyerek a munkásmozgalmak történetét. Mit mondjak, kezdetnek az is volt valami, állást kaptam, azt csináltam. Járni kezdtem a könyvtárba, a levéltárba, sztrájkok, szervezkedések után kutattam.

A parasztmozgalmakkal is akkor kezdett foglalkozni?

Néhány évvel később, jobban feködt nekem a parasztkérdés története: hosszú évekig a földmegosztást, a parasztság különböző rétegeinek a helyzetét kutattam, meg is jelent egy könyvem *A parasztság története Erdélyben* címmel, amely egy falumbeli jó gazdaember, Kovács Lajos kezébe is eljutott, s a találkozásunk alkalmával azt mondta nekem: „Ákos, mi székelyek nem vagyunk parasztok”.

A parasztság története Erdélyben című könyvem az egyik falumbeli jó gazdaember, Kovács Lajos kezébe is eljutott, s a találkozásunk alkalmával ő azt mondta nekem: „Ákos, mi székelyek nem vagyunk parasztok”

Erre nem késlekedve válaszoltam, hogy nem is rájuk gondoltam, hiszen tudtam, hogy „a parasztság” fogalma a volt jobbágyságra vonatkozott. A székelység nagy része katona volt, vagy szabadszékely, nem is nevezték parasztnak. Most sem szereti a székely, ha elődeit parasztozzák. Így a visszajelzés megtörtént, ami arra is figyelmeztetett, mennyire kell vigyázni a dolgok pontos definícióival. A székelység történetével is ekkor kezdtem behatóbban foglalkozni.

Bizonyára adott volt a tematika, hogy milyen témakörben kell kutatni. Volt lehetősége arra is, hogy a saját szakállára kutasson?

Amikor a levéltárban kutattam, vagy régi újságokat tanulmányoztam, rendszerint bejött egy-egy jelentés, cikk Kolozsvárról, a székelyekről, vagy 1848-49-ről, amit leírtam, vagy feljegyeztem, s így gyűlt a forrásanyag a tervezett saját munkáimhoz is. Aztán megbízták az intézetet, hogy az 1848-as forradalom dokumentumait gyűjtse össze.

Gondolom, akkoriban nem volt sok hozzáférhetőség a levéltári dokumentumokhoz?

Mindig vinni kellett az igazoló papírt, hogy ezt meg ezt tanulmányozza az illető, és hát... azt adtak, amit akartak. Magyar nemzeti vonatkozású, a magyar történelemre vonatkozó nagy anyagokat nem adtak ki. Azt mondták, nincs rendezve, vagy azt, hogy nincs ilyen. Amikor a 48-as anyaggal kezdtünk foglalkozni hivatalosan, akkor már engedékenyebbek voltak, de akkor se jutottunk hozzá mindenhez. Amikor az úgynevezett 48-as munkaközösségbe kerültem át, Victor Chereșteșiu aligazgató vezette ezt a csoportot, az jól jött, mert kutatni küldtek székelyföldi levéltárakba, sőt Budapestre az Országos Levéltárba is. Így nagyobb lehetőségem nyílt a székely história kutatására is. Sepsiszentgyörgyön Árvay József volt a levéltáros. Ő, amikor ott kutattam, hozogatta azokat az anyagokat is, amiket másnak nem nagyon mutogatott. De még sok probléma adódott, ha magyar vonatkozású forrásokat kértem, például az

1848-as Unióbizottság iratait szerettem volna átnézni.

Az Unió-bizottság a kolozsvári országgyűlésnek volt az intézménye 1848-ban...

Úgy van. Teleki József lett az elnöke, amikor a kormányzósága megszűnt. Az volt a feladata, hogy az Erdélyt Magyarországgal egyesítő törvény végrehajtásához ajánlásokat tegyen a magyar kormánynak. Tehát ennek a bizottságnak az anyagát valamikor láttam, azóta sokszor próbáltam újból kikérni, de mindig az volt a válasz, hogy... nincs.

A mai napig?

A mai napig. Lehet, más anyagok közé sorozták be.

Nem is emlékszem, hogy különbözőbb közlések lettek volna erről...

Márki Sándor dolgozta fel régebben azokat az ajánlásokat, amelyeket az Unió-bizottság fogalmazott meg. Jó lett volna alaposabban átkutatni ezt a forráscsoportot, remélhetően nem ismert dolgokat is tartalmaz.

Annál is inkább, mert 48-49-cel kapcsolatosan sok még a feltáratlan és tisztázatlan kérdés...

Nagyon nagy 1848-49 forrásbázisa, majdnem áttekinthetetlen. Azokban az években jelentős mennyiségű iromány, irat keletkezett, nem merném azt mondani, hogy mindent ismerünk. Különösen a helyi vonatkozások tekintetében sok a tennivaló. És ott van még a bécsi levéltár is. Nagyszebenben is sok a kutatnivaló.

Bizonyára volt olyan a pályája során, hogy nem remélt, izgalmas dokumentumra bukkant...

Többször is előfordult. Elmondok egy esetet. Háromszék 1848-49-es történetét kutatva – ezt Domokos Gézával beszéltek meg, ő volt akkor a Kriterion igazgatója –, éppen Sepsiszentgyörgyön vagyok, kihozzák az anyagot, és kapok egy nem túl nagy írást, amelyről hiányzott a dá-

tum és aláírás. Amikor elolvastam a forrásban írtakat, éreztem, ez valami fontos irat lehet. Addig próbálkoztam, összehasonlítások, logikai következtetés alapján – mert a történetírásban az se elhanyagolható –, amíg rájöttem, ez a legfontosabb dokumentum. Akkor keletkezett, amikor Gábor Áron megjelent Háromszéken az ágyúival, a piactéren kivégezték az áruló Balázs Manót, és a tanács-teremben zajló gyűlés elhatározta a fegyveres önvédelmi harc vállalását. Nekem ez jó alapot biztosított a további kutatáshoz.

El is várták Öntől – de gondolom, mint 48-49 kutatóját érdekelték is – a román nyelvű dokumentumok tanulmányozását?

Akkoriban román forrás kevés keletkezett, mert a közigazgatás magyar nyelvű volt.

Balászfalvának, a brassói román körnek sem maradtak fent dokumentumai?

Hogyne, ezeket eredetiben tanulmányoztuk. Amennyire módunkban állt, az adott kérdésnek a román anyagát is úgy gyűjtöttük, mint a magyart, a román sajtót s a vonatkozó szakirodalmat is kis munkaközösség tanulmányozta, gyűjtötte, részben publikálta is.

Volt olyan próbálkozás, akkoriban vagy később, hogy a román kollegákkal egyeztessék a dolgokat, tisztázzák, vagy kicseréljék az információkat egymással, netán, napjainkban egyfajta közeledő szemlélet alakuljon ki?

Nagyon nehéz kérdést tett fel, mert román kutatók, magyar kutatók együtt gyűjtöttük a forrásokat, de más kérdéseket vet fel az események feldolgozása. Vannak román kutatók, akik nem túl kíváncsiak arra, mi a véleménye a magyar történetírásnak például a balászfalvi gyűlésről, vagy a polgárháborúról. Ők arra az álláspontra helyezkedtek, hogy számukra kényes kérdésekben az az irányadó, amit a román források, vagy a régi történetírás mond. Ez különösen 1848 kérdéseit illetően máig így van. Emiatt nem nagyon lá-

tom a közeledés lehetőségét. Magam is próbáltam, nem is egyszer, hogy legalább a jobbágyfelszabadítás kérdését tárgyaljuk meg együtt.

Pedig ha nem is hozott nemzeti felszabadulást, társadalmilag óriási jelentősége volt a románság számára is, hiszen több román jobbágy volt Erdélyben, mint magyar...

Sokkal több. Persze, óriási dolog volt, hogy egyik napról a másikra a jobbágy, ha román, ha magyar, a megyékben szabad lett, megkapta azt a földet, amelyet eddig művelt, és amelyről robottal tartozott. Tulajdonosa lett a földnek anélkül, hogy meg kellett volna váltania, mint Havasalföldön, ahol a jobbágnak önmagát kellett megváltania. E tekintetben kellene legalább közösen elindulni, és innen továbblépve közelebb lehetne hozni egymáshoz a két koncepciót. Eddig ez nem sikerült.

Jó néhány évvel ezelőtt – nem véletlenül – fellángolt a vita a románok által lebegtetett „bűvös szám”: a 40 ezer román áldozat száma körül. Többször is megírta, még publicisztikában is, hogy a legjózanabb számítások és mindenféle forrás egybevetése alapján, annak tizedére tehető a román áldozatok száma, a magyaroké annak mintegy kétszeresét teszi ki.

Ez a megállapításom ma is megállja a helyét. Nagy igyekezettel gyűjtöttem az erre vonatkozó anyagot, és amikor az osztrákok által elrendelt összeírást megkaptam, amely precízen leírta még a nevét is annak, aki elpusztult – ha román volt, a magyart nem. És annak az összeírásnak az alapján meg lehetett állapítani az áldozatok számát, mert az osztrák illetékesek biztos, hogy nem kisebbítették. A román áldozatokot számba vevő osztrák összeírás szerint 4356 fő volt, míg az áldozatul esett magyar polgári lakosság megbízható források alapján 7500-8500 főre rúgott, egyes – nem elhanyagolható – források szerint meghaladta a 10 ezer főt is. Ezekről a kérdésekről részletesen írtam *Erdély 1848-1849* című munkámban.

Tehát a polgárháború sok ember életébe került. Ennek ellenére nem

feledkezhetünk meg a magyar forradalom történelmi jelentőségéről, ami rendszerváltást jelentett, akkor alakult ki a polgári magyar nemzet, amely a rendi nemzet helyén jött létre.

Hogyan alakult 1989 után helyzete és munkássága?

1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia a külső tagjai közé választott. Nagy megtiszteltetésben részesített a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem azzal, hogy négy alkalommal is hosszabb időre meghívott vendégtanárnak, s a végén az egyetem díszdoktorává avatott. A Kolozsvárt Jakó Zsigmond professzor vezetésével újjászervezett *Erdélyi Múzeum-Egyesület* (EME) 1991-ben rám bízta az első szakosztály vezetését, majd 2002-ben az egyesület elnökévé választottak. 2003-tól megszerveztük a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című, éves konferenciát, amely azóta is a legnagyobb romániai magyar tudományos fórum. Hogy a tudományművelést a vidéki városokban is előmozdítsuk létrehoztuk, az Erdélyi Múzeum-Egyesület fiókegyesületeit is Marosvásárhelyt, Gyergyószentmiklóson, Zilahon és Nagyváradon is – utóbbi helyi problémák miatt megszűnt. Az EME keretében kutatóintézetet alakítottunk, alap kutatások folytatására. Jelenleg az EME elnöki tisztét Sipos Gábor látja el.

Ami az egyéni kutatómunkámat illeti, a megnövekedett lehetőségeket igyekeztem kihasználni, s a már korábban elkezdett kutatásaimat folytattam. Részt vettem az erdélyi s magyarországi tudományos életben: konferenciákon előadóként nagyszámú meghívásnak tettem eleget, jó néhány alkalommal történelmi vetélkedőket irányítottam. Több kötetem jelent meg, a már említett *Erdély 1848-1849* című kötet mellett a *Gróf Mikó Imre – Erdély Széchenyiye*, valamint *A székelység rövid története* című, immár három kiadást elért kötet. Az idén mutattuk be a szülőfalumban *Bodos, egy szabad székely falu története* című munkámat. Jelenleg a háromkötetes *Székelyföld története* című kiadvány koordinálása egyik legfőbb feladatomban.

Nem feledkezhettünk meg a 48-as forradalom történelmi jelentőségéről, ami rendszerváltást jelentett, akkor alakult ki a polgári magyar nemzet, amely a rendi nemzet helyén jött létre

Nagy-Britannia: az unión kívül tágasabb?

Szociális okokra hivatkozva korlátoznák a munkavállalást Nagy-Britanniában, a konzervatív kormány választás előtt elkerülhet: Németország jelezte, nem támogatja tovább a szigetország európai tagságát, ha London szembe megy az unió alapelveivel, például a munkaerő szabad áramlásával. Sokba kerül a közösségen belül maradás, még többre a kilépés. Ki mit veszít, ha Nagy-Britannia távozik az Európai Unióból? PARÁSZKA BORÓKA összeállította.

Bekeményített Angela Merkel a brit migrációs politika tervei miatt: a szigetország uniós tagsága is veszélybe kerülhet, ha London ragaszkodik az utóbbi évek hónapok politikai gyakorlatához. A német kancellár a *Der Spiegel* hetilapban nyilatkozott arról, hogy elképzelhetőnek tartja Nagy-Britannia kiválását, és közel az a pont, ahonnan a briteknek már "nincs visszatérés". A foglalkoztatási és bevándorlási politika körüli vita nem újkeletű, már tavaly jelezte David Cameron, hogy a 2015-ös választásokon múlik Nagy-Britannia további tagsága. Ha a konzervatív párt nyeri a következő választásokat – nyilatkozta a politikus –, népszavazáson döntenek Nagy-Britannia EU-tagságáról. Enyhítésként hozzátette: a referendum előtt mindenképpen újratárgyalnák a brit uniós tagság feltételeit. Mivel az utóbbi időszakban a brit kormányfő újra felvetette a munkanélküli bevándorlók szankcionálását, valamint azt, hogy visszaküldhetik származási helyükre azokat, akik három hónap angliai tartózkodás után sem tudják eltartani magukat, Németország határozottan kiállt az unió alapelvei, vagyis a szabad mozgás és munkavállalás szabályai mellett. A Downing Street szóvivője a német figyelmeztetésekkel kapcsolatban jelezte: karácsonyig mindenképpen állást foglal ezekben a kérdésekben David Cameron, aki "mindig Nagy-Britannia érdekeit" fogja képviselni.

Mivel Franciaországban szintén erős az Unió-ellenesség, ezért a brit távozás következményei itt is a radikalizálódáshoz vezethetnek

Brit és uniós zászlók egy londoni szálloda homlokzatán

Bírál az előd Hogy melyek Nagy-Britannia érdekei, arról a szigetországban sincs konszenzus. John Major volt konzervatív miniszterelnök a kilépési vita kezdetén emlékeztetett arra: "rettenetes" következményei lehetnek egy ilyen drasztikus lépésnek. Nagy-Britannia eltávolodhat a legfontosabb kereskedelmi partnereitől egy olyan időszakban, amikor a gazdasági szövetségek, érdekzónák újrajrjolása, az együttműködési rendszerek újratárgyalása folyik. Ez Nagy-Britannia perifériára sodródásával, elszigetelődésével jár, egyensúlyát veszítheti az egész európai gazdasági-politikai térség.

A kilépés, bármilyen könnyen nyilatkoznak ma arról brit politikusok, nincs ingyen. Egy ilyen folyamat fontmilliárdokba kerülne a brit gazdaságnak, amely válsághullámot idézhetne elő. Az Uniótól kívül London már nem tudna hatással lenni a brüsszeli szabályozásra, a külföldi tőkebefektetők helyzete is bizonytalanabbá válhat: nőhet a bizalmatlanság a brit piacok iránt, elkerülhetetlen lehet az értékvesztés.

Mindezeket figyelembe véve David Cameron növelni szeretné a nemzeti hatáskörbe tartozó döntéseket az uniós jogkörökkel szemben. Major azonban arra figyelmezteti utódját: reálisan fel kell mérni, mi az, ami elérhető az újratárgyalások során, és mi az, amiből semmiképpen sem enged Brüsszel.

Figyelő franciák Az uniós következetességnek több oka van. Egyrészt a Londonnak tett engedmények precedenst teremthetnek, más tagállamok is felléphetnek hasonló követelményekkel, elvárhatnak hasonló engedményeket, és az a közösség integrációs folyamatait veszélyeztetné.

Másrészt nem csak London veszíthet gazdasági téren a kilépéssel. Ha az elszakadás bekövetkezik, az Unió legnagyobb gazdasági övezetétől kényszerülne megválni. Az utóbbi években tapasztalható munkaerő-vándorlás a frissen csatlakozott országok gazdasági-társadalmi stabilizációjához is hozzájárult. A brit elszakadás Kelet-Európa lemorzsolódását hozhatja közép-, vagy hosszú

távon, nőhet a Közép-Európára, így Németországra nehezedő nyomás. Franciaország szintén nehéz helyzetbe kerülhet, a változó migrációs trendek, kényszerek ezt az övezetet érintik. És mivel Franciaországban szintén erős az Unió-ellenesség, ezért a brit távozás következményei itt is a radikalizálódáshoz vezethetnek.

Lelépnének a bankok Amilyen erős a növekvő bevándorló-ellenesség a szigetországban, és a nyomás, hogy korlátozzák a munkavállalást, szigorítsák a szociális támogatáshoz jutás feltételeit, olyan jelentős a lobbizás azért, hogy London mérsékelje az álláspontját, és keresse a kompromisszumot.

Bár a londoni kormány gazdasági érvekre hivatkozva kér saját döntési hatáskört a bevándorló-munkavállaló kérdésben, a brit gyáripari szövetség (CBI) szintén gazdasági alapon foglal állást – az Unióból való kilépés ellen. A CBI azt hangsúlyozza: a pénzügyi szolgáltatásokból származik a brit hazai össztermék 8 százaléka, és a szektor legnagyobb exportpiaca Európa. Az iparszövetség úgy véli, ha Nagy-Britannia távozik az EU-ból, a Cityben működő bankok is távozhatnak Londonból. Ez 1400 milliárd font befektetési eszközvagyont elvesztését is jelentheti. Az EU mellett foglalt állást a City befektetési banki közössége is. A londoni pénzügyi szolgáltató cégek több mint nyolcvan százaléka a legutóbbi felmérések szerint ragaszkodik az Unióhoz. Olyan üzletemberek szálltak be az Európa-barát lobbiba, mint Sir Richard Branson, a Virgin vállalatbirodalom alapítója, Sir Michael Rake, a British Telecom (BT) elnöke és Sir Nigel Sheinwald, a Shell igazgatótanácsi tagja, Nagy-Britannia volt washingtoni nagykövete. Ők úgy vélik, évi 92 milliárd fontot veszíthet az ország, ha a kilépés mellett dönt.

Lakhatási gondok Nem csak Nagy-Britannián belül mélyülnek az aggodalmak. Már tavaly figyelmeztette a japán kormány Londont: számukra sem közömbös, hogy uniós tagállammal, vagy uniós kívüli országgal tartanak fent kapcsolatot.

David Cameron és Angela Merkel. Megszelídítene a brit oroszánt

Ha Nagy-Britannia szakít Brüsszellel, 1300 japán cég jelenléte válhat kérdésessé a brit gazdaságban, számukra ugyanis fontos az uniós kapcsolat is.

A munkaerőpiac korlátozása az után vált aktuálissá, hogy az idei év januárjától szabaddá vált a frissen csatlakozott tagországok – így Románia és Bulgária – állampolgárai előtt is a brit munkaerőpiac. A Migration Watch elemzése szerint a szigetországba évente 50 000 munkavállaló érkezik, a következő öt évben 250 000 ember foglalkoztatása, szociális ellátása jelenthet feladatot – hivatalosan.

Nem hivatalosan a becsült szám ennél sokkal nagyobb, hiszen a feketén foglalkoztatottak legnagyobb arányban a bevándorlók közül kerülnek ki. A bevándorlási hullám növelheti a fekete gazdaságot, gyengítheti a szociális hálót, ösztönözheti az adócsalást és adókerülést – érvelnek a kritikusok. A britek attól is tartanak, hogy az Európa déli országaiban, így Olaszországban és Spanyolországban tapasztalható gazdasági receszsió Észak felé "terelheti" a migrációt, ezért a vártnál nagyobb mértékben ugorhat meg a betelepülők aránya. Mivel a Nagy-Britanniába érkezőket ugyanaz a szociális ellátás illeti meg, mint a már ott élőket, ezért ki-

vándorlóként könnyebb és vonzóbb ott élni, mint a kibocsátó országban, még akkor is, ha az előbbiben munkanélküli, ellátásra szorulóként, míg az utóbbiban aktív munkavállalóként él az uniós állampolgár. A legszembevetőbb és nehezen kezelhetőbb probléma a brit szociálpolitika szerint a lakhatási kérdés: már most súlyos lakásgondokkal küzd a szigetország. A Migration Watch arra figyelmeztet, hogy a laza, nehezen áttekinthető migrációs szabályozás a brit munkavállalók esélyeit rontja, a feketegazdaság, a szociális háló lazulása a már ott élők eddigi biztonságát is veszélyezteti.

Verseny az UKIP-pal A brit Függetlenség Párt, az UKIP "másfél millió román és bolgár" bevándorlóról beszél. Az UKIP szerepéről Norbert Röttgen nyilatkozott, aki a Bundestag londoni küldöttségének elnökeként járt a szigetországban. Arra figyelmeztetett "a politikai diskurzust az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja (UKIP) uralja" – s hozzátette: ez a májusi európai parlamenti választáson legtöbb szavazatot begyűjtő párt, és ezt a pártot akarják a sajátos kommunikációs versenyben legyőzni a brit konzervatívok. Ezért veszi át a témáit, javaslatait, ide értve az uniós kilépést is.

A laza, nehezen áttekinthető migrációs szabályozás a brit munkavállalók esélyeit rontja, a feketegazdaság, a szociális háló lazulása a már ott élők eddigi biztonságát is veszélyezteti (Migration Watch)

A Iohannis-csapda

Ma sokan a romániai államelnök-választásra készülve a „nyugatos”, „európai”, „Erdély-bárát”, „modernizáció párti” politikus eljöttét remélik. Olyan ez az erős politikai vágy, hogy sokan abban bíznak, akit várnak, már meg is érkezett. Iohannis az. Tévednek. Ma, a romániai elnökválasztási kampányban nincs semmilyen pontos értelme sem a „nyugatosságnak”, sem az „európaiságnak”. Erdélynek aztán különösen nincs nyoma. Választási kijózanító. PARÁSZKA BORÓKA írása.

Victor Ponta ma Erdélyben a fekete bárány, olyan jelöltje az államelnöki kampánynak, akit a vele szemben felhozott vádakkal megvédeni aligha lehet. Pártjának korrupciós ügyei, kormányának társadalmi felelőtlensége, skrupulusokat és akadémiai szabályokat nem ismerő karrierizmusa miatt méltán háborodik fel az, aki még fel tud háborodni politikai ügyeken Romániában. Az, ahogyan a nacionalizmust visszacsempészte a közéletbe, elfogadhatatlan. Mégsem Victor Ponta az idei államelnöki kampány nagy mumusa, nem az ő jelölése az igazi csapda. Hanem a Iohannisé, akit most nagyon sokan alternatívaként ünnepelnek és támogatnak. Pontával kapcsolatban nincsenek illúziók, Iohannissal kapcsolatban vannak.

Klaus Iohannis a szebeni „sikerpolgármester”, a „német”, aki Pontával szemben elhozhatja nekünk az erdélyi (romániai) Kánaánt – ez a közvélekedés. Ő az, aki mögött nem áll ott a korrupciós párt, akinek politikai-közösségi sikerei vannak, aki hiteltelen, aki erdélyi, aki német.

Nem fogja elhozni a Kánaánt, mert mindaz, amit remélünk tőle, nem létezik, vagy hamis. Nem áll Klaus Iohannis mögött olyan párt-monstrum, mint Victor Ponta mögött. Mert nem áll senki. Áttekinthetetlen, hogy milyen szervezeti támogatás, milyen lobbierő, milyen politikai felhajtóerő és fenntartóerő viszi. Hogy ki nyújtja majd be neki a számlát, és miért. Nem magányos hős, nem az a független politikai szereplő, aki megcsinálja önmagát, aki egyedül kitaposta az utat – bárcsak az lenne. Ha az lenne, már rég ott volna a helye az országos politikában, már rég nem csak a Szeben-mitoszra támaszkodna.

Sokszor nekifutott már annak, hogy országos szerephez jusson, sosem sikerült. Ha lenne jól szervezett román ellenzék (mint ahogy nincs), esélye sem lenne az államelnöki jelölésre. Véletlen és szerencsétlen egybeesések nyertese. Jó volna hinni neki, hogy ennek ellenére van a tarsolyában elég ötlet-erő arra, hogy valódi nyertessé váljon, ellenzék nőjön köréje. Ha azonban figyelmesen végigolvassuk államelnöki programját, egyértelművé válik: ebben nincs semmi újdonság. Amit ajánl, azt már ajánlotta más is. Victor Ponta. És ez az ajánlat riasztó.

Klaus Iohannis a „nemzeti büszkeség” újrafelfedezését, megerősítését ígéri. Egy olyan nemzetállamban, amelyben a „nemzeti büszkeség” nem járt és nem jár ki mindenkinek. Ahol a „nemzeti büszkeség” konfliktust, aránytalanságot, diszkriminációt jelent.

Klaus Iohannis „militáns” fellépést ígér a korrupcióellenes „harcban”, és nem veszi észre: az állami transzparenciát, jogszerűséget épp a „militarizmus”, a politikai taktikázás, a jogérvényesítést helyettesítő erőszak akadályozta.

A politikustól, akitől sokan az „európaiságot”, a „felzárkózást”, az „integrációt” várják, külpolitikai téren „nemzeti” programot kínál: minden egyéb szempont csak a „nemzeti érdek” után sorolódik. Nemzetállamban kié a nemzeti érdek? És mi lesz azokkal, akik – nemzeti alapon – nem osztozhatnak ezen? És mi van akkor, ha az uniós közösségi integráció nem összeegyeztethető ezzel, ha nem sorolható hátra?

A militáns hangvétel ebben a programban nem véletlen, nem költői kép: ez az elnöki terv növelné a román (nemzeti, nemzetállami) honvédelmi kiadásokat, hogy az elérhesse a bruttó nemzeti össztermék (GDP) 2 százalékát. Victor Ponta idén ősszel a „nemzetközi helyzetre” való hivatkozással már növelte a hadügy finanszírozását 700 millió lejes költségvetés-kiegészítéssel. És mit ígért? További támogatást, addig, amíg a honvédelmi keret el nem éri a GDP 2 százalékát. Érthetőek a különbségek Klaus Iohannis és Victor Ponta között, ugye?

Azt várnánk Klaus Iohannistól, a némettől, hogy külön garanciákat kínáljon a kisebbségvédelemben (különösen a roma jogi

Iohannis „militáns” fellépést ígér a korrupcióellenes „harcban”, és nem veszi észre: az állami transzparenciát, jogszerűséget épp a „militarizmus”, a politikai taktikázás, a jogérvényesítést helyettesítő erőszak akadályozta

kérdésekben) súlyos lemaradásokkal küzdő Romániában. Ilyen garanciák ebben az elnöki programban nincsenek. A kisebbségi jogok nem jelennek meg. Viszont konzultációs testületet ígér a Románia határain kívül élő román diaszpórának – nagyon helyesen. Ha e megfontolás mögött az állna, hogy Iohannis felméri a társadalomszerkezet változását, akkor nem csak új diaszpóra-politikát, hanem az eddigiektől eltérő kisebbségpolitikát is ígérne – hiteles és indokolható lenne. Nem teszi. A diaszpórának – látjuk a külföldi szavazatarányt – megéri ígérni, a kisebbségeknek nem, mert a kisebbségi szavazatok Romániában államelnöki választásban eddig inkább kényelmetlenek voltak, mint hasznosak. Akire a romániai magyarok szavaznak, arra a romániai román nacionalisták nem szavaznak.

Iohannis tehát nem foglalkozik a magyarokkal, cigányokkal. Könnyebb megfelelni a nacionalizmusnak, mint változtatni rajta, megszüntetni azt. Pedig tudja, hogy a kis közösségeknek mire van szükségük. A külföldön élő románnak e szerint a program szerint jár szavazati jog, oktatási hálózat, ellátórendszer. A belföldi kisebbségekkel mi lesz? A magyar érdekvédelem megszervezi magát, ez igaz. Ez azonban nem jelenti azt, hogy szükségtelen az államelnöki felelősségvállalás.

A roma érdekvédelem, a roma oktatási rendszer hol van? És hol van a szász érdekvédelem? Azokról, akik kevesen vannak, nem beszél Iohannis. Még akkor sem, ha történetesen hozzájuk tartozik. Nem fér bele ebbe a politikai kalkulusba.

„Európa tigrise leszünk” – áll az oktatási fejezetben. Mit tehetnénk ehhez hozzá? Hogy látunk már ilyen ígéretet, mondjuk magyar pumát? Ilyen-olyan nemzeti állatságot? Látjuk, láttuk azt is, mire vitte a magyar puma. Ilyen ez, így adódnak át a tartalmatlan klisék. Meg lehetne tölteni tartalommal ezeket a hangzatos képeket, ehhez viszont bátran beszélni kéne a román közoktatás legégetőbb problémáiról: gyermekszegénységről, a családon és az iskolán belüli agresszióról, az oktatási rendszeren belüli korrupcióról, a gyermek- és fiatalkorúak sérelmére elkövetett abúzusokról. Egyetlen szó sem esik erről ebben a dokumentumban. Fájdalmas csalódás.

Ugyanez a mélyrepülés az egészségügyi programponthoz. „Versenyképesség”, „szakmaiság” – ismételteti a vonzó hívószavakat. Csakhogy a tény az, hogy romániai közegészségügy alig létezik. Rablóprivatizáció, korrupció áldozata. A

társadalom jelentős hányadának nincs esélye az ellátásra. Egyszerű szerkezetváltás, piacositás, egy-két külföldi modellből átemelt minta – vagyis az, amit Iohannis ígér – itt már nem elég. A közegészségügy magánérdekek hálózata: nagyon bátor embernek kell lennie annak, aki ezt kimondja, ezzel szembemegy. És Klaus Iohannis nem az.

A gazdasági program a „liberális gazdasági” modell sajátos vázlatában merül ki. (Iohannis támogatóinak zöme olyan jobboldali szavazó, akik számára a „liberális” szitokszó, a jelölt nagy szerencséjére eddig a programponthoz a támogatók nem jutnak el. Ha eljutnak, nem értik. Ha ők értik, akkor Iohannis nem érti, mert ez a modell nagyjából az adócsökkentés és a nemlétező középosztály megerősítésének kliséiben merül ki.) Vonzó ígéretek, kár, hogy a hogyanok nem körvonalazódnak. Mint ahogy az sem, mi lesz a leszakadókkal, a nem-középosztálybeliekkel, a román társadalom 90 százalékaival? Azokkal, akiket az ígért, még meg sem született középosztály biztosan nem tud fenntartani egyelőre.

Az „erdélyi” jelölt programjában a legdöbbenetesebb a regionális reform fejezete, amely a 76 oldalas teljes dolgozathoz nem egészen 2 oldalt foglal magába. És amelynek az a lényege, hogy a gazdasági decentralizáció a regionális különbségek növeléséhez vezetne, és – figyelmeztet Iohannis – „nemzeti szinten” nem hangolható össze. Naná, hogy nem. Ha összehangolásra törekednének a reform hívei, akkor az egységes (nemzet)államot nem akarnák lecserélni az együttműködő régiók államára. Klaus Iohannis eltolja magától a régiós reformot, és „nemzeti reflexiót”, újragondolást sürget.

Az erdélyi jelölt egyetlen egyszer sem írja le azt a szót programjában, hogy Erdély.

Nem bántik ilyen mostohán Moldáviával, amelynek ugyan nem Romániával való egyesülést, de európai integrációt és kiemelt romániai támogatást ígér. Nagy-Románia híveit ezzel valószínűleg nem elégíti ki, de némiképp megnyugtatja.

Ez hát a Iohannis-program. Azok, akik túllátanak a sokszor használt hívószavakon, az „európaiságon”, a „Nyugaton”, megértik: amit kínál, az anakronisztikus, militáns, nacionalista, szociálisan érzéketlen, nemzetállami, központosító.

Hogy ez nem alternatíva Pontával szemben? Hát nem. Ez az államelnök-választás nem az alternatívákról szól.

Az erdélyi jelölt egyetlen egyszer sem írja le azt a szót programjában, hogy Erdély.

Korzózás a régi Kolozsvárba

Fiatal művészettörténészek kis csapata döntötte el Kolozsváron, hogy rendhagyó városismereti sétákkal, múzeum- és műemlékpedagógiai foglalkozásokkal ismertetik meg Erdély kulturális örökségét az érdeklődőkkel. A Korzó Egyesület első lépésként a Kolozsvári Magyar Napok programját erősítette, ősztől pedig a mozizás és az 1989-es forradalom helyszíneit mutatják be városnéző sétáikon. A két témáról KUSTÁN MAGYARI ATTILA kérdezte az egyesület tagjait.

Az egyesület honlapján, a www.korzo.org.ro oldalon így vallanak: „A város olyan, mint a múzeum. Az épületek, az utcák, a terek, a szobrok, a kanálisfedők, a cégérek, a parkok, a buszmegállók, a villamosok, a kocsmák, a turkálók, a gyorséttermek, az egyetemisták, a sarki zöldséges és a városszéli alkalmisok pedig legyenek a múzeumokban kiállított műtárgyak. Mindegyikük különleges, egyedi, értékes, no meg varázslatos történetek és titkok tudói.”

Az egyesületet három művészettörténész végzettségű fiatal alapította, Imecs-Magdó Eszter, Veress Boglárka és Gál Zsófia. Munkájukat három sétavezető és kutató segíti, Barazsuly Viktória, Cristina Pandrea és Újvári Dorottya, szakmai konzulensként pedig Fodor János történész és Zágoni Bálint filmtörténész, rendező, a Filmtett egyesület menedzsere.

„Szép, tágas és kényelmes”

Veress Boglárka Kolozsvár mozikultúrájának ismertetéséért felel. Ízelítőül elmeséli, hajdanán az Apolló-színház így reklámozta magát: „Szép, tágas és kényelmes, úgyhogy semmi kívánnivalót nem hagy fenn. Előadásai is kiváló jók, felülmúl minden eddig látott hasonló előadást. Minden előadás alatt a magyar királyi honvédszenekar működik közre. Az előadások 6-8 és 8-10 óráig tartanak, míg a műsor minden második napon változik. A levegő is igen kellemes és egészséges a nézőtérén, éppen ezért állandóan nagy közönség

Esti barangoláson
a fiatalok a
kincses városban

**Amíg egy
színházi
belépő
akár 30
koronába is
kerülhetett,
addig a
moziba 30
fillérért is
be lehetett
menni**

Filmforgatás a
Nemzeti Színház
előtt a negyvenes
évek elején

látogatja.” Az utolsó állítás, mondja, furcsa reklámszövegnek tűnhet, csakhogy a századelő mozijában a termek nem szellőztek jól, hiszen ablakuk nem volt, olcsóak voltak, ezért sokféle ember látogatta őket, s még az elitebb társaságok sem figyeltek úgy a higiéniára, mint napjainkban,

így hát elképzelhető, hogy milyen bűz volt ezekben a terekben. Éppen ezért időnként körbejárt egy alkalmazott, aki nem csak ropogtatnivalót kínált, hanem szappanszagú perolint, azaz légfrissítőt permetezett a nézőtérre.

Féltékeny színházak

Színház és mozi kapcsolatáról elmondja, 1912-ben a mai magyar színház nézőterét átalakították azzal a céllal, hogy a színházi előadások mellett bálakat is szervezzenek. Az átalakítást követően csupán egyetlen bált tartottak, mivel sokkal nagyobb igény mutatkozott a mozira, így a mozielőadások tartását jóváhagyták. A Színkör naponta este fél nyolcig moziként működött, nyolc órától tizenegyig pedig színházként.

A mozi megjelenése és egyre nagyobb népszerűsége kivívta a színházak féltékenységét. A nagyváradi színházigazgató beadvánnyal

fordult a város vezetőségéhez, és kérelmezte, hogy valamilyen módon korlátozzák a mozik elszaporodását, sőt a vetített képek tartalmát is cenzúrázzák, hiszen egyes mozik nem aktuális riportokat vetítenek, hanem a színház hatáskörébe tartozó drámákat és történeteket. Egy másik ismert felháborodás apropóját a kolozsvári Apollo mozi bejárata fölött levő felirat szolgáltatta, melyben a mozi mozgóképszínháznak nevezte magát, holott Budapesten is tilos volt a moziknak a színház nevet viselni. A színházak fenntartói úgy gondolták, hogy a mozi olcsó jegyáiraival elvonja a színházba járó közönséget, főleg a könnyebb műfajok kedvelőit.

– A valóságban nem volt ennyire drámai a helyzet, hiszen két különböző célcsoporthoz szóltak. Amíg egy színházi belépő akár 30 koronába is kerülhetett, addig a moziba 30 fillérért is be lehetett menni” – meséli Boglárka.

Kolozsvár és Casablanca

Janovics Jenő volt a kezdeményezője és működtetője a „gépezetnek”. Első filmje, a Sárga csikó (1913), melyet a mai magyar színház udvarán, illetve a Fellegvár tövében forgattak, világhírűvé vált. Olyan színészekkel dolgozott, mint Jászai Mari, Blaha Lujza, Szentgyörgyi István, Berky Lili és Várkonyi Mihály, illetve két rendezővel: Kertész Mihállyal (Michael Curtis, a Casablanca rendezője) és Korda Sándorral (sir Alexander Korda). Janovics az első világháború éveit mintegy hatvan játékfilmet és nyolc filmszkeccset készített el, ezekből csak négy játékfilm maradt fenn.

A múltjukat csak úgy érthetik meg, ha beszélgetnek róla

Miután a Főtéren lezajlott eseményeket meséltük el, az egyik résztvevő elmondta, hogy a férje is ott volt decemberben és a mellette álló embert lelőtték

Gyülekező emberek a főtéren a forradalom első napján

RÁZVAN ROTTÁ FELVÉTELE

Története mindenkinek van

Újvári Dorottya az 1989-es decemberi eseményeket bemutató séták vezetője. Azokban a napokban Kolozsvárt ugyanolyan izgalmi állapot jellemezte, mint az egész országot. A változás a levegőben volt, az emberek szerettek volna bekapcsolódni az eseményekbe. Tudták, hogy lőnek, de nem féltek kimenni és jelen lenni a téren. Nagyobb atrocitásokra nem került sor egyébként, a tömeg sem vált kezelhetetlenné, sokszor hangsúlyozták, hogy viselkedjenek civilizáltan és kerüljék az erőszakot.

Dorottya elmondja, személyes története mindenkinek van, aki azokat a napokat átélte akár az utcán, akár otthon, de tapasztalatai szerint nem olyan könnyű nekik ezekről beszélni.

– A résztvevők közül nem hívtunk meg konkrétan senkit, a mi elképzelésünk az, hogy a sétán jelen lévők, ha úgy érzik, hogy a mi mondanivalónkhoz kiegészítést szeretnének fűzni, akkor azt nyugodtan meglehetik – magyarázza. – Az első sétánkon volt is erre példa: miután a Főtéren lezajlott eseményeket meséltük el, az egyik résztvevő elmondta, hogy a férje is ott volt decemberben és a mellette álló embert lelőtték, a történeteket azóta sem tudta feldolgozni.

Sajnos a forradalmi eseményekhez, magához a régi rendszerhez, rengeteg negatív átélte esemény, tör-

ténet kapcsolódik, amelyekről nem beszélnek, – mondja. Szerinte azonban a múltat csak úgy lehet megérteni és feldolgozni, hogyha beszélünk róla. A találkozás pedig egy próbálkozás erre is, azon kívül, hogy ismertetik a rendszerváltást megelőző megmozdulásokat.

Securitate, SRI A sétát az egykori Securitate székháza előtt kezdik el. Az épületet egy magyar építész tervezte, eredetileg iskola lett volna, a háború alatt azonban a Hadtestparancsnokság működött benne. Falain rengeteg olyan elemet lehetett látni, amelyek magyar történelmi jelenségek, ezeket ma már csak képekről ismerhetjük.

– A sorsa firtora, hogy az épület ma sem látogatható, ugyanis a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) működik benne – teszi hozzá.

Olyan pontokat érintenek a séta során, amelyek konkrétan a decemberi eseményekhez köthetőek, így például a Széchenyi teret és az Astoria szálló környékét. Elmesélik, hol voltak a tankok, merre vonult fel a katonaság, mert talán ezek azok a helyszínek, amelyek kevésbé ismertek. A Széchenyi tér már csak azért is érdekes, mert a régi rendszerben többször is tartottak ott tömeggyűléseket, felvonulásokat, valamint ott jelentette be Ceaușescu, hogy a város román nevét kiegészíti – így született a Cluj-Napoca név.

Harminc város – harminc koncert, szólóban

A történet olyan, amit magyar olvasó jellemzően csak fordításban olvas: TOMASZ DABROWSKI Dániában élő, európai szinten elismert lengyel trombitaművész harmincadik születésnapján elhatározta, hogy a férfikor beköszöntét megünneplendő harminc szólókoncertet ad harminc városban, a világ minél több országában. Ebben az esetben viszont részei lehettünk az izgalmas kalandnak, már aki Kolozsváron, Margittán vagy éppen a váradi Moszkvában összefutott a magát remek improvizatív koncertekkel ünneplő művésszel. Tasnádi-Sáhy Péter interjúja.

Harminc város - harminc koncert szólóban, ez a projektetd címe. Mesélj rőla?

Ez a projekt zenészként több szempontból is hatalmas kihívás számomra. Az utóbbi öt évben számos zenekarban játszottam, néhány formáció ma is működik, van, amelyekben tizenketten vagyunk, és van,

Ha legközelebb találkozol egy trombitással, kérdezd meg, játszott-e már egy órában keresztül egy huzamban, egyedül. Feltehetően azt fogja mondani, megőrültél

Tomasz Dabrowski

ahol duóban. Két évvel ezelőtt kezdtem el szólóban játszani, és akkor azt éreztem, ebbe az irányba is szívesen mennék, annak ellenére, hogy hullafáradt voltam az első ilyen megmérettetés után. Most, ahogy harmincéves lettem, azt éreztem, új fejezet kezdődik, és ezt valahogy spéci módon kéne kezdeni, jó lenne valahogy magasabb szintre ugrani a személyiségfejlődésben. Azt gondoltam, ez a harminc város, harminc koncert szólóban, egy olyan kihívás, ami méltó lehet ehhez a gondolathoz. Mármint a zenei része. A szervezés, a jegyek lefoglalása, a szervezőkkel való egyeztetés nem annyira izgalmas, de megéri, mert minden alkalommal élmény felmenni a színpadra. Az mindig hatalmas. Ha legközelebb találkozol egy trombitással, kérdezd meg, játszott-e már egy órában keresztül egyhuzamban, egyedül. Feltehetően azt fogja mondani, megőrültél.

Ha jól tudom, az első etap Japánban volt, mik a tapasztalataid?

Igen, két hetet voltam ott, október elején jöttem vissza Tokióból. Nem jártam még eddig arra, hát egy másik világ.

Mennyire értették ott ezt a teljes mértékig szabad improvizálást?

Az az igazság, hogy ez nem derült igazán ki, mivel akikkel találkoztam, fura módon nem beszéltek használhatóan angolul. Egy lemezbolt-koncertteremben zenéltem, és a szervező nagy nehezen elmondta, hogy maradjak koncert után is, mert a közönség szeretné, ha beszélne arról, amit csinállok. Erre mondtam neki, hogy valaki kéne tolmácsoljon, hogy értsenek. Mondta a srác, „ez nem szükséges, csak látni szeretnék, milyen vagy, amikor erről beszélsz.”

Mondjuk, talán erről a zenéről elég nehéz lenne azt mondani: ilyen vagy olyan...

Azt hiszem, az egésznek a lényegét vesztéd el, ha ilyesmivel próbálsz.

Nem is tenném. Viszont voltak bizonyos érzéseim, miközben hallgattalak. Időnként felvillantottad azt a nagyszerű tudást, amivel a kelet-európai hagyományról rendelkezel, de kifejezetten türelmetlenül, aztán pedig egyszer, amikor nem fűjtál, akkor is fűjtál a trombitába, csak a billentyűkkel állítottál elő hangokat, mintha azt mondtad volna: ezt ismerjük, de hogyan tovább?

A hagyomány persze mindenképpen adott, de amikor zenélek, az mégis tökéletesen rólam szól. Ahogy te levezeted, az olyan, mintha lenne egy forgatókönyvem okozati viszonyokkal, közben pedig nincs, mindig az adott pillanatban dől el, hogy mit akarok csinálni. Az improvizáció tudathasadásos állapot, mivel távolságot kell tartanod attól, amit éppen játszol, hogy érezd, merre akarsz továbbmenni. Ettől függetlenül utólag kielemezni nem tudom, de vállalni igen, hiszen az a zene, amit a koncerten hallani, maximálisan én vagyok. Ítélni viszont nem akarok magam fölött sem, hisz a zene halálát jelentené. Az improvizáció olyan, mintha egy tűzlabdát görgetnél, amiből nyalábok törnek elő, időről-időre, de te nem mész azokkal, hanem arra koncentrálsz, hogy a labdát mozgásban tartsd. Hogy ebben jó legyen az ember, azt hiszem nem is azt érdemes megtanulni, hogy mit tehetsz, hanem mit nem tehetsz, így nem szorulsz szűkebb korlátok közé a kellenél. Kezdek rájönni, hogy az életet is érdemes valami ilyesmi stratégiára építeni.

Azt hiszem, a főszerkesztő az olvasásnak ezen a pontján fogja azt mondani, hogy az anyag elment „lilába”, (hm, hm – főszerk. megj.) úgyhogy beszéljünk pár tényadról is.

azon zenészek közelébe keveredhettem, akikkel együtt akartam játszani.

Ahogy látom, szereted az őrült ötleteket...

Igen, ezek tartanak mozgásban.

Ahhoz, hogy ezeknek nekifuss, hatalmas energia kell, akár düh is..

Helyzetfüggő, de dühös jellemzően akkor szoktam csak lenni, ha elejtem azt a bizonyos tűzlabdát. Indulatos gyakrabban vagyok, akár koncert alatt is, de az csak őszinteség, nincs másik zenész, aki mögé elbújhatnék megpihenni.

Hányadik koncertnél tartasz?

Ez volt a nyolcadik, szóval van még huszonkettő. Voltam ugye Japánban, aztán Franciaországba mentem, majd Lengyelország, és most itt. Innen Berlinbe megyek, aztán jön Írország, Izland, Szlovénia, Olaszország és Ukrajna következnek, a többi még szervezés alatt.

Ha jól tudom, tegnap egy garázsban játszottál Margittán...

Ó igen, és remek volt. Egyébként nem garázs, hanem egy hajdani katonai raktárból kialakított klub, ha jól értettem. Állítólag én adtam az első improvizációs koncertet a városban. Ötven ember gyűlt össze, olyan volt, mintha egy nagy, nyitott szellemiségű családnak játszanék. Remek visszajelzéseket kaptam, többen odajöttek, hogy sosem hallottak ilyet, de nagyon tetszett, köszönik. Margitta remek hely.

Meg sem kérdeztem, hogy tulajdonképpen mikor is volt a születésnapod.

Március 31-én, és az egész évet nagyjából a koncertezésre szánom. Aztán csinálók belőle egy lemezt, és kiadom a harmincegyedikén. Jó terv, mi? Az az igazság, hogy nagy ajándékot adtam magamnak, mert rengeteg remek találkozásom van másokkal és magammal, persze a belemet ki kell dolgoznom, hogy megkaphassam, de hát jó ez így.

Eredetileg lengyel vagy, de Dániában élsz, ugye?

Igen, Koppenhágában. Eredetileg Lengyelország észak-keleti részéről származom, Rosenthalból. Mielőtt tévedés lenne, kettő van belőle az országban, van az, amelyik a porcelánjáról híres, az enyém a másik. Középiskolába Krakkóba mentem, egy elég jó nevű zenei gimnáziumba. Mivel – bár ez mostanában mintha változna – Lengyelországban a zenei oktatás felsőfokon is nagyon konzervatív volt, néhány már ott tanuló barátomat követve átköltöztem Dániába.

Részleteznéd kicsit, hogy az oktatás konzervativizmusa miben nyilvánult meg?

Olyan volt az egyetem, mintha az emberek egy hatalmas buborékot képezték volna maguk köré, hogy az élettől nem zavartatva tanulják a mesterséget. Mai napig sem értem, hogy ezzel mit akarnak elérni. Engem abszolút nem érdekel az olyan zenélés, ami bizo-

A lengyel muzsikuss Berlinben folytatja
KÉPEK: DOMOKOS ZSOLT

Az improvizáció olyan, mintha egy tűzlabdát görgetnél, amiből nyálábok törnek elő, időről-időre, de te nem mész azokkal, hanem arra koncentrálsz, hogy a labdát mozgásban tartsad

nyítani akarja, igen, én megtanultam a leckét, tudom a fortélyokat. Szóval nagyon jó döntésnek tűnt és az is lett, hogy szépen elmentem Dániába dzsezz-szakra. Azt a közeget kaptam pont, amire szükségem volt.

Ha jól tudom, több lemezfelvételen is dolgoztál New Yorkban, ezt hogy sikerült elérni?

Az is egy ilyen őrült kihívásnak tűnt elsőre, aztán mégis összejött. Kellett hozzá kilincselni sokat, megmutatni magam sok embernek, míg

Váradí körhinta-varázs

Molnár Ferenc külvárosi legendája, a Liliom minden alkotónak kihívás: sokszor, sokan állították színpadra, meghódította Hollywoodot, ráadásul a magyar drámairodalom egyik legismertebb darabja. A szerző is ravasz, mert kicselezte a kort, melyben írta, és kicselezi néha a rendezőket is: melodrámaiba rejti az emberi történeteket. SIMON JUDIT írása.

Csupán le kell hántani a ligeti romantikát és azonnal kiderül, hogy a ligeti jassz és a kis cseléd története sokkal többet rejt, mint romantikus mesét. Lényegében a legnagyobb csel az, hogy Molnár a maga gunyoros módján, nem csak össze érzelmekről mesél, hanem a művészet, ha tetszik a színház iránti szerelméről is vall. Ki kell bontani a Liliom című színművet és akkor drámává lesz. Az emberi kapcsolatok, a művész drámájává.

Senki nem állítja, hogy könnyű megfejteni, kevés olyan Liliom előadás született, amelyben előbukkantak ezek a rejtett vallomások.

A nagyváradiak Szikora János rendezte Liliom előadásának egyik jelzője, hogy szép. A rendező bravúrja, hogy ez a szépség nem válik édeskissé, az előadás nem tocsog rózsaszín romantikában. Éppen ellenkezőleg. Gyönyörű képekben fogalmaz Szikora, de néha az volt az érzésem, hogy egyes pillanatokban fontosabbnak ítélte a látványt, mint az előadás tempóját, illetve a szöveg ritmusát, ami miatt nem minden

esetben érvényesült Molnár kivételes, bájos nyelvi humora. Máskor pótcselekvésekkel töltötte ki az időt, ami bizony az előadás feszességének a rovására ment.

A rendező úgy vélte az előadásnak el kell döntenie Závoczkai Ede alias Liliom halál utáni sorsát, amihez bibliai szövegeket és egy elég sablonos jelképet használt. Holott maga a szöveg nyilvánvalóvá teszi: a jassz, a művész, a földiek szeretetében üdvözülni. Szikora túl komolyan vette a halálon túli jelenetet, pedig az ismét csak egy molnári csel, ahhoz, hogy erről a mindent megbocsátó, minden önzéstől mentes szerelemtől, szeretetről szóljon.

Hangsúlyozni szeretném: a fentebb felsorolt hibák igazából csak szakmai ártalomból származó go-

noszkodások. Mert mindezek bocsánatos – stílusosan fogalmazva – bűnök, hiszen a rendezőnek sokkal több érdeme van az előadás egészét tekintve. A már említett szépségén túl, megjelennek az emberi jellemek, a kapcsolatok, a hivatását elhagyni kénytelen művész gyötrődései.

A rendező nagyszerűen ellenpontoz a jelenetekben, ami a sorokat valóban drámaivá teszi, és hangsúlyozza a szereplők belső énjét, a valódi érzelmeket.

Szikora remekül használta a nagyszerű díszletet, melynek különlegessége, hogy magasba emelkedik és onnan száll alá. A tervező pontosan értette, miről szól Molnár darabja és azt is, mit fejez ki a rendező előadása. A bútorok tehát mintegy eltűnnek, akkor, amikor a szereplők

Liliom nem gonosz, elkeseredett. Önnön érzelmeinek a foglya. Gyűlöl és szeret, nem tud megbirkózni önmagával. Hangoskodik, hogy ne hallja meg a belső hangokat

körül „megszűnik” a világ és nagyon markánsan vannak jelen, amikor kegyetlen valóságban élnek.

Túl a rendezői elképzelésen és színpadra állításon, az előadást – ahogy mondani szokták – a színészek vitték. Az ő játékok okozta azt a gyönyörűséget, amire csak a színház képes.

Kardos M. Róbert átlényegült ligeti jasszá, művésszé, aki belehal, hogy elhagyta a csillogó-villogó körhintát, a világot, amelyben boldog volt. Kardos olyan Liliom, amilyenek kevesen voltak a magyar színpadon, ha volt ilyen egyáltalán. Megértette Závocski Ede drámáját. Szenvedélyes, erős, durva és egyben érzékeny. Művész, aki a szerelemért otthagyja az életet. Még a mosolya, a nevetése is megváltozik az előadás során. A felhőtlen vagányból szerelmes férfi lesz. Elrejtí gyermekiségét, beburkolja a durvaságba. Titkolja a gyengédséget, üt, amikor simogatna. Boldog és boldogtalan egyszerre. Egész lényével szeret, mindenre képes, csak arra nem, hogy megtagadja művész voltát. Rabolni megy, meghal, de nem lesz házmester. Nem gonosz, elkeseredett. Önnön érzelmeinek a foglya. Gyűlöl és szeret, nem tud meg-

A meghajlás pillanata a bemutató végén

FOTÓK: SZIGLIGETI SZÍNHÁZ

Szikora remekül használta a nagyszerű díszletet, melynek különlegessége, hogy magasba emelkedik és onnan száll alá

birkózni önmagával. Hangoskodik, hogy ne hallja meg a belső hangokat.

Tasnádi-Sáhy Noémi Julikája rendhagyó, talán egyedi a magyar színpadon. Szerepfelfogása, játéka távol áll a szokványos naiv kis cselelőtől. Ő is egy pillanat alatt eldob mindent a szerelméért. Nem csak szívével, az agyával is megérti Liliomot. Ismeri a férfit, tudja, mi zajlik benne, tudja, mekkora az áldozat, amit érte hozott. Ezért ő nem tűr, hanem megért. Liliomért is szenved, nem csak önmagáért. Eggyé válik a férfival, ő sem bánja, hogy más, mint a környezete. Ridegnek tűnik, de éppen úgy elrejtí érzelmeit, mint a férfi. Tasnádi-Sáhy Juliya nem sír, nem panaszkodik, nem törik meg és nem békél meg a környezetével. A maga csendes módján éppolyan lázadó, mint a férfi.

Kardos és Tasnádi-Sáhy varázslatos játékokkal nagyszerű színházi pillanatokkal ajándékozott meg, de lényegében minden alakítás figyelemre méltó.

Szotyori József Ficsurja kedves, felelőtlen szélhámos, akinek a halál is csak játék, mindaddig, míg el nem veszíti barátját. Liliom halálos ágyánál szinte átlényegül.

Tóth Tünde Marikája rendes kis parvenü, de lélekben megmaradt a kis mindenesnek, aki őszintén szereti barátját. Hunyadi István Hugója is felkapaszkodott, sztoikusán tűri felesége parancsuralmát, vélhetően neki köszönheti előremenetelét. Ők ketten, ellentétben Liliommal és Julikával a társadalom elvárásainak megfelelni vágyó kisemberekké váltak nyárspolgárokká. Kacagtató, de nagyon szerethető figurák.

Fodor Réka hisztérikus Muskátnéja kemény üzletasszony, szüksége van Lilomra, de szerelmes is a férfiba. Megvinné, ha adná magát. Csábítja minden úton-módon, a férfi halálakor derül ki, őszintébb ez a szerelem, mint amilyennek látszik. Szép jelenet, amikor közeledni szeretne Julikához, aki nem hajlandó megbékélni. Halálában sem osztozik a másik asszonnyal.

Hajdu Géza sziporkázik Hollunderné szerepében, vitázik, veszekszik, ellenállhatatlan, muszáj nevetni.

Az egy vagy több kisebb szerepet alakító művészek is hitelesek partitúráikban, méltatásként a műsorfüzet sorrendjében sorolom a neveket: Meleg Vilmos, Magyar Izabella, Ababi Csilla, Csatlós Lóránt, Dobos Imre, ifj. Kovács Levente, Kiss Csaba, Kocsis Gyula.

A színészek játéka az a varázslat, amiért a nagyváradi Liliom előadás vidám és szívszorító, olyan, hogy az ember nevetve sír, és miközben a könnyeit törli, kibuggyan belőle a nevetés. A többi ráadás.

Nagyváradi Szigligeti Társulat

Molnár Ferenc: Liliom

Külvárosi legenda

Rendező: Szikora János
Díszlet, jelmez: Florina Bellinda Vasilatos
Zene: Horváth Károly
Dramaturg: Derzsi Pálma
Rendezőasszisztens: Czvikker Katalin

Börtön-tükör

Ki korunk hőse? És mi korunk hőstette? A szabadság megőrzése? A szabadság visszavétele? A szabadság méltó elvesztése? A szabadság viszonylagosságának, illuzórikusságának felismerése? Annak kimondása, hogy szabadság: nincs? Vagy annak fenntartása, hogy szabadság, mégiscsak, csakazért is, még így is, ennek ellenére is: van?

Részegh Botondnak van válasza arra, hogy ki korunk hőse: meg is mutatja. Azt mondanám, portré-sorozatot festett róla, de nem mondanék igazat. Portréi ugyanis arctalanok. Formatanulmányok egy jól felismerhető fejformáról, Mihail Hodorkovszkij kontúrjai köszönnek viszont képein. Kérdés persze, lehet-e korunk hőse Hodorkovszkij, egy oligarcha, aki akármennyire ellenzéki, mégiscsak oligarcha. És ezzel együtt, vagy ennek ellenére a Putyin-rezsim ellenállójaként, elítéltjeként,

Ami a fogvatartottal történik, az történik a fogvatartóval is, csak a perspektíva a különbség

börtönviseltjeként tartják számon. Ő ma Oroszországban a szabadság egyik mértéke, léptéke.

Lehet persze korunk ellentmondásos jelképe Hodorkovszkij, aki az önmagát leépítő demokrácia, a rendszerváltást visszavételező rendszer hőse, mert más ellenálló-túlélő nem nagyon adatott. (Dehogynem: Anna Politkovszkaja, a Pussy Riot – mind tiszta ellenállók. Bennük nincs semmi a rendszerből, mert ők a rendszer ellen vannak-voltak. Ellenállók-kívülállók. Általuk az elutasítást és a változtatást lehet megérteni. A rendszert nem.)

Hodorkovszkij fogságának története, börtönbeli átalakulása, anatómiája annak a szemléltetése, mire képes önmagával a rezsim. Részegh Botond tanulmányai ezt rögzítik. Félelmet, szorongást, felszabadulást, sötétséget, fényt, fojtottságot és indulatokat tesznek plasztikussá. A totális hatalom koordináta-nélküliségét,

amelyben mégiscsak tájékozódásra kényszerítenek a primér érzetek, a textúra, az árnyalat, a fény-sötétség sűrűsödése, oldódása. Az élet legmakacsabb reflexei.

Mi a karakter? És hogyan tűnik el? Mi az a minimum, ami az egyediséghez, a személyességhez kell? Mi az, ami egy rendszerrel szemben megtertartható? Meddig ember az ember? Ilyen kérdések fogalmazódnak meg Részegh Botond anti-portréi révén, és sajátos választ is kap rá az ember. Különösen akkor, ha az Éjbeomlás sorozat képeit a szerkesztési elvek mentén, oldalról oldalra haladva olvas-sa-nézi.

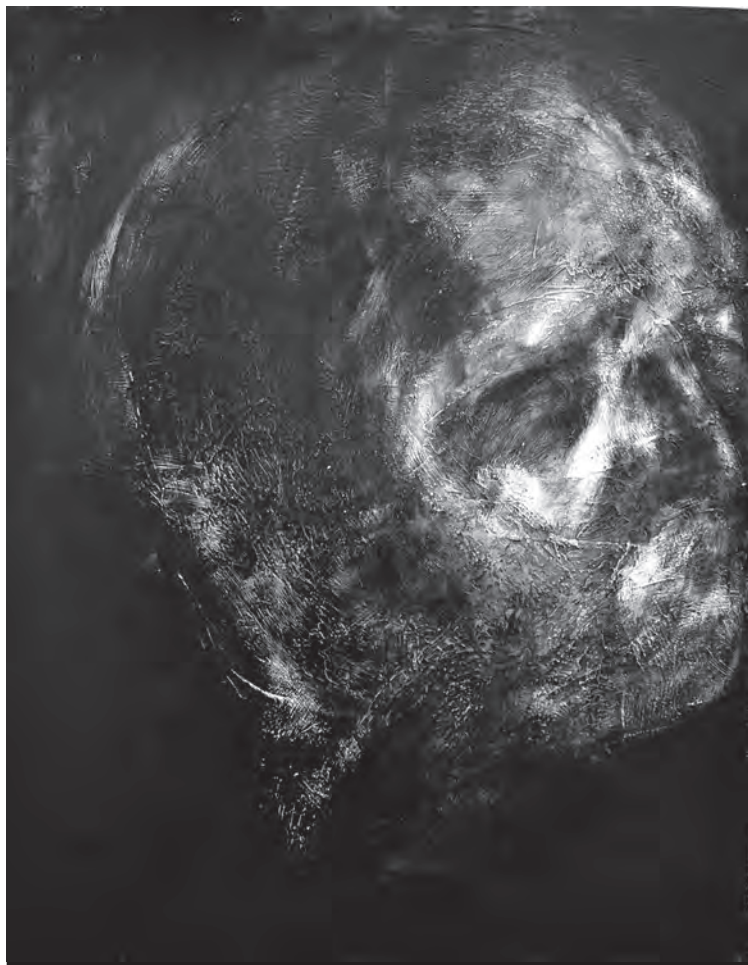
Veszít az élmény nyomtatásban abból az intenzitásból, amit a tus, akril vagy vegyes technikával készített képek tapasztalata ad, de nyer a kontextus a kötet-rend által. És azáltal, hogy a magyar irodalom mai nagyon aktív trendjének megfelelően a képzőművész író alkotó-társat keresett magának. Részegh Botond képeihez Dragomán György írt öt részből álló próza-szilánk sorozatot. A szövegek ellenpontozzák a képek hős-választását, anti-hőse ezeknek a történeteknek az "új börtönigazgató", aki a világ legfontosabb börtönét, a világ-börtönt igazgatja.

Mi a célja a világ-börtönnek? Hogy örökre a saját falai között tartsa azt, aki oda bekerül – és bekerül oda fogvatartó és fogvatartott egyaránt. Ami a fogvatartottal történik, az történik a fogvatartóval is, csak a perspektíva a különbség – a rács egyik vagy másik oldalán ugyanúgy alakul az ember, ugyanúgy foszlik, romlik, veszti vonásait. Válik a részévé annak, aminek foglya. A végén nem marad más, mint egy halványuló folt belőle. Dragomán ezzel kezd, és ennek a kezdettől tudott véghez vezető útnak a fontosabb állomásain vezet végig. Szövegei zártabb szerkezetűek, mint Részegh képei. Kerek történetek, miniatűrűkből jól felépített karakterek, biztos kézzel választott, egyszerű, jól azonosítható szimbólumok. A képeken láthatjuk, mi történik az áldozattal. Dragomán azzal szembesít, mi történik az elkövetővel. A hatalom birtokosával. Azzal, akinek a kezében vannak az eszközök, az erő, a cella kulcsa.

Jobbról-balról haladva elolvashatjuk, a képeket sorra forgatva-nézve láthatjuk: nincs kijárat, nincs remény. Reményt ez a reménytelenség ad: a szabadság nem vész el, mert a szabadság nincs is. Esetleg felvillan egy-egy elsötétülő szemüregben, egy-egy belülről fénylő homlokon, arcélen.

RÉSZEGH BOTOND-DRAGOMÁN
GYÖRGY: Erőtánc, Bookart,
Csíkszereda, 2014.

PARÁSZKA BORÓKA

BRÓDY SÁNDOR

A TANÍTÓNŐ

RENDEZŐ: GÁSPÁRIK ATTILA

Könyvmaraton

November 20-22.

VÁRAD
FOLYÓIRAT

Várad

EUROPRINT
KIADÓ

europ rint

RIPORT
KIADÓ

riport

SZIGLIGETI
SZÍNHÁZ

VÁRAD
SZÍNHÁZ

TÁMOGATÓK:
COMMUNITAS
ALAPITVÁNY

RMDSZ
28 ÉVES 18 ÉVES

SILENT
KÁVÉHAZ

silent

A Várad Kulturális Folyóirat, az Europrint Nyomda és Kiadó, valamint a Riport Kiadó szervezésében

VI. Nagyvárad Könyvmaraton

Főszerepben a könyvek és a szerzők:

Karácsony Benő:	<i>Utazás a szürke folyón</i>
Dragomán György:	<i>Máglya</i>
Láng Zsolt:	<i>Szerelemváros</i>
Elek Tibor:	<i>Markó Béla költői világa</i>
Székely Ervin:	<i>Bársonyszék és aszfalt</i>
Péter I. Zoltán:	<i>A Zöldfától a Kék macskáig – nagyvárad vendéglők a monarchia korában</i>
Tasnádi-Sáhy Péter:	<i>A békaember legendája</i>
Kós Károly:	<i>Publicisztikák – díszkiadás</i>
Molnár Judit:	<i>Nádpálca nélkül</i>
Lőnhárt Melinda:	<i>A látható hiány</i>
Borzási Johanna:	<i>Angyalszemközt</i>

Közreműködik:

Mátyás Zsolt Imre

Helyszínek: November 20. csütörtök 17 órától
Illyés Gyula Könyvesbolt
November 21. péntek 17 órától
Illyés Gyula Könyvesbolt
November 22. szombat 15,30 órától Silent café,
19,30 órától Ady Endre Múzeum

**Szombaton 11 órától Maraton Café
a Silentben Dragomán Györggyel,
Székely Ervinnel, Tasnádi-Sáhy Péterrel
és Kőrössi P. Józseffel**

Vendégeink: Dragomán György – író
Markó Béla – költő
Elek Tibor – *Bárka* folyóirat
Láng Zsolt – író
Demény Péter – író, költő
Sarány István – szerkesztő – Pallas Kiadó

Mi tudjuk, hogy Ön szereti a könyvet!